

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ: СУЧАСНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ»

“TRANSNATIONALIZATION OF THE WORLD ECONOMY: CURRENT
TRENDS AND CHALLENGES”

Виконала: здобувачка денної форми навчання
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини»

Освітня програма «Міжнародні економічні
відносини»

Полупанова Уляна Сергіївна

Керівник: .е.н., доц. Бичкова Н.В. _____

Рецензент: к.е.н., доц. Крючкова Н.М. _____

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ __ від __. __. 20__ р.

Завідувач кафедри _____ Якубовський С.О

Захищено на засіданні ЕК №__

протокол № __ від __. __. 20__ р.

Оцінка _____ / _____ / _____

Голова ЕК _____ Пічугіна Ю.В.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
1.1. Теоретичні основи процесу транснаціоналізації.....	5
1.2. Чинники, передумови і наслідки процесу транснаціоналізації.....	13
1.3. Особливості виміру процесу транснаціоналізації.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ	
2.1. Поточна ситуація транснаціоналізації розвинутих країн.....	22
2.2. Особливості розвитку процесу транснаціоналізації в провідних країнах світу (G7).....	25
2.3. Регресійний аналіз впливу глобалізації на економічний розвиток країн.....	32
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	
3.1. Поточна ситуація процесу транснаціоналізації в Україні.....	41
3.2. Перспективи, проблеми і наслідки євроінтеграції.....	45
3.3. Роль інноваційних технологій в транснаціональній економіці.....	47
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Обґрунтування актуальності та доцільності обраної теми роботи.

У 21 столітті основними суб'єктами зовнішньоекономічних зв'язків та рушійною силою інтеграції світової економіки є транснаціональні корпорації (ТНК). ТНК є стратегіями інтернаціоналізації та глобалізації. Транснаціональні корпорації – це не тільки підприємство, що створено в будь-якій організаційно-правовій формі, яка складається з материнських і контрольованих підприємств, а також - це міжнародні компанії, що мають свої підрозділи не менш ніж у двох країнах і керують цими підрозділами.

Сутність та ступінь вивчення проблеми. Проблематика дослідження сутності транснаціоналізації світової економіки перебуває у центрі багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених як : Р.Вернон, П.Вуякович, М.Прохорова, Д.Латинін, Дж. Стрикленда, С.Ене, А.Томпсона, М.Дудченка, В.Новицького, В.Будкіна, А.Філіпенко.

Мета дослідження. Визначення ролі транснаціоналізації в розвинутих країнах та вплив транснаціоналізації на країни «Великої Сімки» (G7) та України.

Відповідно до поставленої мети, необхідно вирішити ряд завдань:

- дослідити теоретичні аспекти впливу транснаціоналізації на світову економіку;
- визначити роль транснаціоналізації в розвинутих країнах;
- провести аналіз впливу процесу транснаціоналізації на економічний розвиток країн G7;
- оцінити тенденції та виклики світової економіки ;
- розробити рекомендації щодо забезпечення сталої економіки в умовах транснаціоналізації.

Об'єктом дослідження є процес транснаціоналізації світової економіки.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій та їх вплив на розвиток економіки країн G7 та України в контексті процесі транснаціоналізації.

Методи дослідження. Вирішення поставлених у роботі завдань здійснено з використанням сучасних загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: порівняльно-історичного (для дослідження еволюції поколінь розвитку ТНК); економіко-статистичного (для визначення динаміки зміни основних економічних та соціальних показників); економіко-математичного моделювання (для побудови моделі визначення як економічні показники впливають на економіку країн G7 та України).

Структура роботи. Дипломна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розкрито теоретичні основи процесу транснаціоналізації, чинники, передумови і наслідки процесу транснаціоналізації, а також особливості виміру. Другий розділ присвячений аналізу поточної ситуації транснаціоналізації розвинутих країн, особливості розвитку та регресійний аналіз впливу глобалізації на економічний розвиток країн G7. У третьому розділі розглянуто поточна ситуація процесу транснаціоналізації в Україні, перспективи, проблеми і наслідки євроінтеграції.

Джерела інформації. Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становили офіційна база Державної служби статистики України; ресурси Інтернет-мережі; наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, матеріалів періодичних видань, та тез написаних напротязі навчальних років.

Апробація результатів дослідження. Кваліфікаційна робота пройшла апробацію в рамках Одеського національного університету імені І.І. Мечникова на таких конференціях як: Міжнародна науково-практична конференція, яка відбулася 31 травня 2024 року на тему: « Динаміка глобалізаційних процесів на прикладі країн Великої Сімки».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Теоретичні основи процесу транснаціоналізації

Сьогодні, серед ключових процесів, що притаманні сучасній глобальній економіці варто виокремити транснаціоналізацію, яка за кілька десятиліть суттєво змінила міжнародні економічні відносини. Транснаціоналізація відіграє дуже важливу роль у глобалізації та інтернаціоналізації світової економіки, де транснаціональні корпорації (ТНК) виступають найважливішими суб'єктами міжнародного бізнесу нарівні з країнами. З кожним роком роль ТНК стає вагомішою, тому необхідно розуміти і вивчати вплив транснаціоналізації на різних рівнях.

ТНК займають центральне місце в сучасній світогосподарській системі, вони також є головними генераторами диверсифікації системи міжнародних економічних відносин, тобто ТНК є одним з елементів розширення сфери зовнішньоекономічної діяльності підприємств. В цілому, виділяють такі види компаній, які займаються міжнародним бізнесом як: транснаціональна корпорація, багато чи мультинаціональна корпорація та глобальна компанія.

Існує два ключових аспекти, які слід враховувати. По-перше, не всі організації можна називати корпораціями, тому краще використовувати термін "компанія"[1]. По-друге, різниця між термінами "транснаціональна", "мультинаціональна" і "глобальна" не завжди є очевидною. Давайте розглянемо ці відмінності.

Транснаціональна компанія (ТНК) - це компанія, головний офіс якої знаходиться в одній країні, але вона має філії та дочірні компанії як у цій, так і в інших країнах. Це може означати, що у ТНК є 2-3 головних офіси в одній країні[1].

Мультинаціональна компанія (МНК) - це об'єднання декількох (зазвичай двох або більше) компаній з різних країн, які мають розгалужену мережу філій та дочірніх компаній по всьому світу [1].

Глобальна компанія - це компанія, яка діє на кількох континентах.

Серед дослідників немає одного спільного трактування міжнародних господарських об'єднань. Наприклад, один вчений А. Філіпенко, стверджує, що ТНК «це фірма, яка володіє торгівельними, виробничими та іншими активами в кількох країнах, що забезпечують їй прибуток». Тобто вітчизняний вчений акцентує увагу на відносинах власності – транснаціональні корпорації володіють активами в країнах, та активи приносять прибутки. Наприклад, в американській літературі з міжнародних економічних відносин використовується терміни «багатонаціональні корпорації» (multinational corporations), а також «багатонаціональні фірми» (multinational firms), проте ми говоримо про найпоширеніший термін «транснаціональні корпорації» (ТНК) [1].

Науковий американський дослідник Р. Вернон говорить, що ТНК – це материнська компанія, яка контролює інші компанії незалежно від національності. Він стверджує, що транснаціональні корпорації однієї групи використовують одне джерело фінансів. Також, групи мають мати свої філіали хоча б більше ніж в одній країні. Транснаціональні корпорації можна розглядати як організації, що використовують у своїй діяльності міжнародний підхід. Вони формують глобальну мережу виробничих, торгових і фінансових підрозділів з центром у країні основної діяльності та філіями в різних країнах[2].

ТНК мають свою певну особливість та характеристику, розглянемо основні риси ТНК (рис.1.1) :

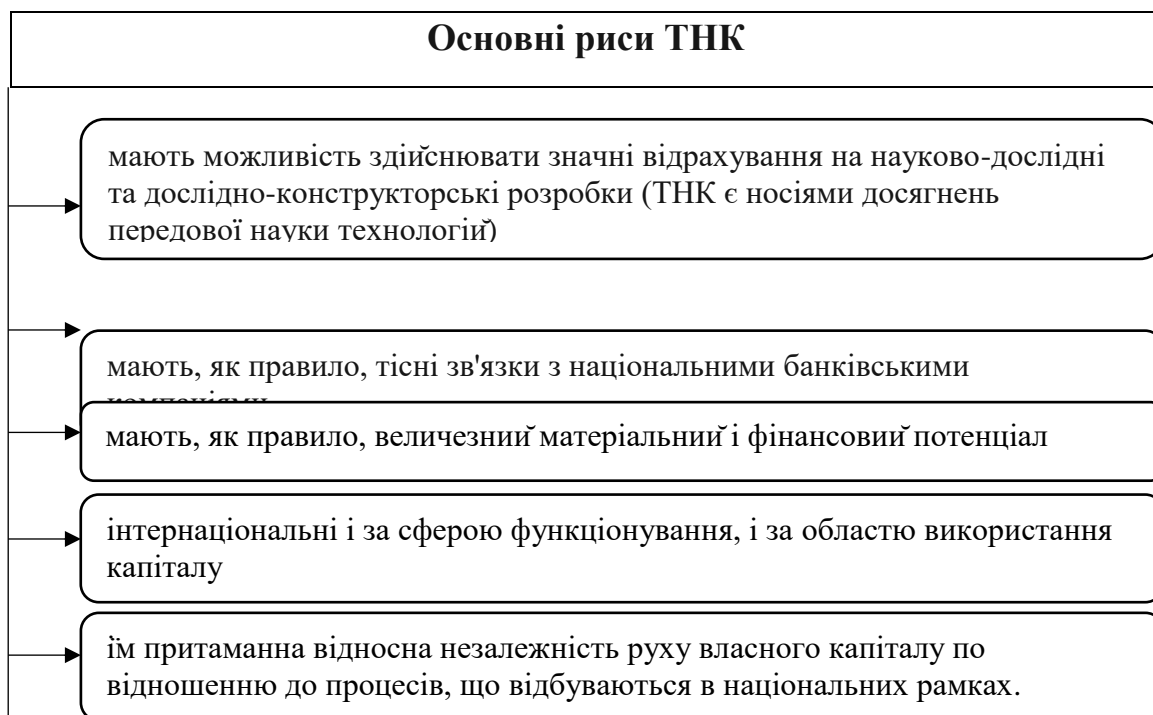

Рис. 1.1. Основні риси ТНК.

Джерело: Складено автором на основі даних [3].

Ведуться обговорення щодо стандартного визначення, яке відрізняє транснаціональні компанії від інших підприємств. Нижче наведено критерії, які використовуються для класифікації компанії як багатонаціональної:

1. Кількість країн, де діє компанія (зазвичай від 2 до 6 країн, залежно від практики).
2. Мінімальна кількість у країні, де розташовані виробничі потужності компанії.
3. Компанія досягла певного масштабу.
4. Мінімальна частка іноземних операцій у виручці або продажах компанії (зазвичай 25%).
5. Володіння щонайменше 25% "голосуючих" акцій у трьох і більше країнах - мінімальний обсяг іноземного акціонерного капіталу, що дозволяє компанії контролювати економічну діяльність іноземного бізнесу та представляти прямі іноземні інвестиції.
6. Співробітники транснаціональних корпорацій та їх топ-менеджмент [2].

Можно побачити, що характеристики транснаціональних компаній належать до сфери обігу, виробництва та власності. Одним з критеріїв класифікації компанії як транснаціональної є склад її вищого керівництва, яке, зазвичай, представлене особами з різних країн, щоб уникнути однобічної орієнтації на інтереси лише однієї країни. Для забезпечення ефективності діяльності ТНК на вищому рівні, потрібно проводити набір кадрів у інших країнах, де розташовані транснаціональні корпорації, та надавати можливість кар'єрного зросту для працівників, не звертаючи увагу на національність. Проте на практиці виявляється, що частіше вище керівництво корпорації формується з представників країни, де вона розташована, також за тим самим принципом складається і вище керівництво материнських компаній, де працюють місцеві кадри. Наприклад, найбільшими лідерами серед ТНК щодо залучення закордонних кадрів є "Nestle" (97,0%) і "ABB" (93,9%) [10].

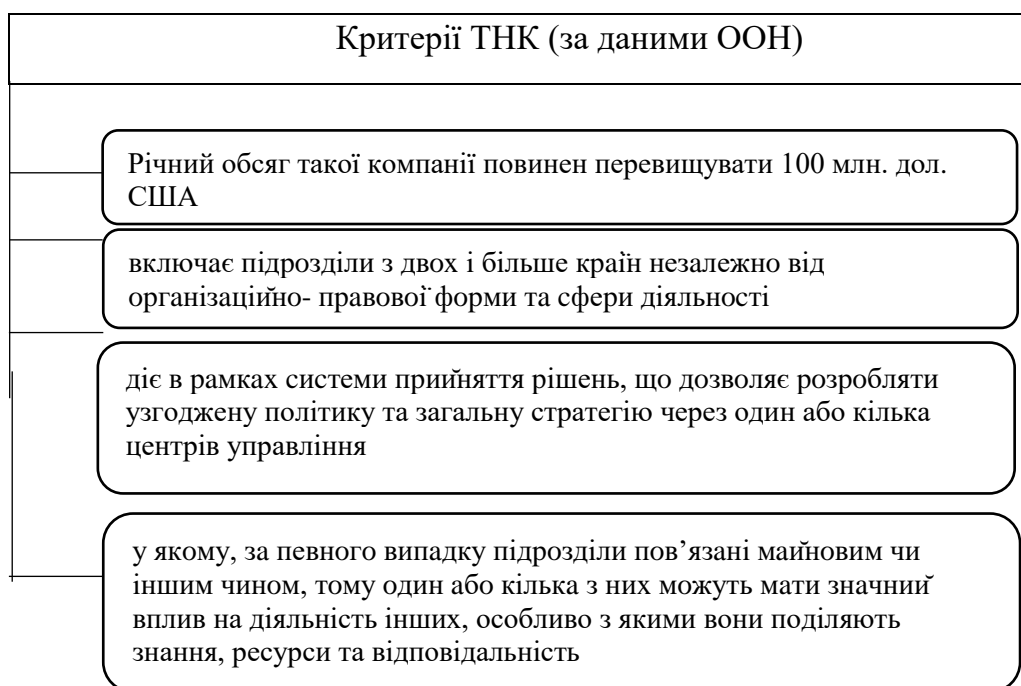

Рис. 1.2. Критерії ТНК

Джерело: Складено автором на основі даних [9].

Характеристики ТНК включають ознаки, які відображають глобальність їх операцій (рис.1.2.). Це включає поведінку компанії, стратегію її управління, орієнтацію на внутрішнє та зовнішнє середовище, а також відносини з клієнтами

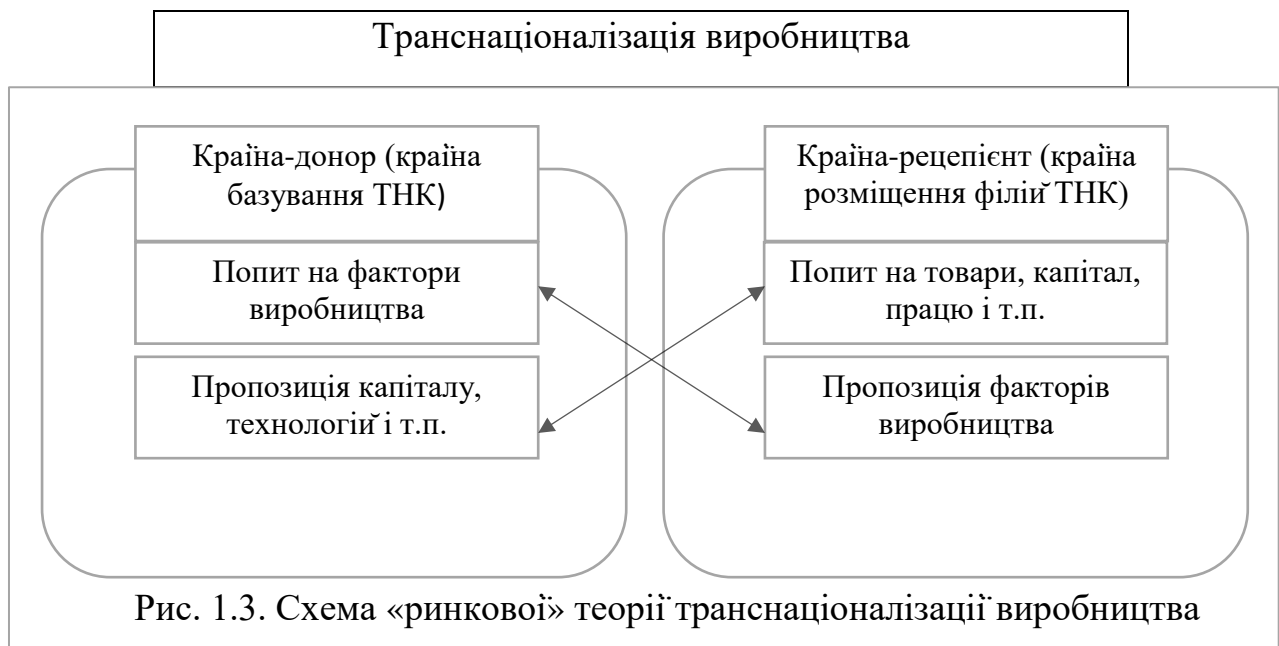
та конкурентами. Характеристики ТНК не обмежуються лише зростанням їхньої чисельності, активів та оборотів, але також включають залучення компаніями у глобальні операції та створення власних глобальних мереж науково-технічної та виробничо-збутової діяльності у світовій економіці [10].

Отже, транснаціональна корпорація представляє собою форму міжнародної асоціації капіталу, де материнська компанія має філії в різних країнах, що координує та інтегрує їхню діяльність. Багатонаціональні компанії приймають комплексну філософію глобального бізнесу, яка забезпечує умови для діяльності компанії як в країні, так і за кордоном.

Транснаціоналізація - це процес посилення світової інтеграції у результаті глобальних операцій ТНК, в межах якої значна частина виробництва, споживання, експорту, імпорту і доходу країни залежить від міжнародних центрів за межами держави [34].

Процес транснаціоналізації виробництва формується під впливом умов ринку, які можуть розглядатись як у комплексі, так і окремо: наявність попиту на фактори виробництва від виробників (потенційних інвесторів), який забезпечується пропозицією відповідних факторів на території держав-реципієнтів; пропозиція капіталу, технологій тощо від виробників (потенційних інвесторів), що задовольняється попитом на відповідні фактори на території держав-реципієнтів (рис.1.3.):

Беззаперечним залишається той факт, що саме процес транснаціоналізації включає в себе практично всі основні аспекти, характеристики, переваги та недоліки глобалізації. Водночас транснаціоналізація значно змінила саму глобальну економіку та її фінансову систему. Зокрема, подані дані про найбільші ТНК світу за обсягом активів надають можливість зробити кілька надзвичайно важливих висновків щодо процесу транснаціоналізації та його впливу на фінансову інфраструктуру [3].

Джерело: Складено автором на основі даних [3].

Транснаціоналізація включає в себе майже всі основні риси, характеристики, переваги та недоліки глобалізації. В той же час, транснаціоналізація суттєво перетворила як глобальну економіку, так і її фінансову систему[3]. Зокрема, розглянемо дані щодо найбільших транснаціональних корпорацій за обсягом активів. Дані рис. 1.4. дають можливість дійти кількох надзвичайно важливих висновків щодо процесу транснаціоналізації та його зв'язку з фінансовою інфраструктурою:

За критерієм обсягу активів найбільші ТНК світу є переважно фінансовими інституціями [8]. На погляд багатьох науковців, це є цілком природнім фактом. Фінансовий капітал виявив найбільшу здатність до росту в умовах глобалізації. У таких обставинах фінансові установи здобули виразну перевагу перед промисловими корпораціями у конкурентній боротьбі, що в результаті призвело до домінування фінансових ТНК. По-друге, можна зазначити, що поступово змінюється географічна структура транснаціональних корпорацій.

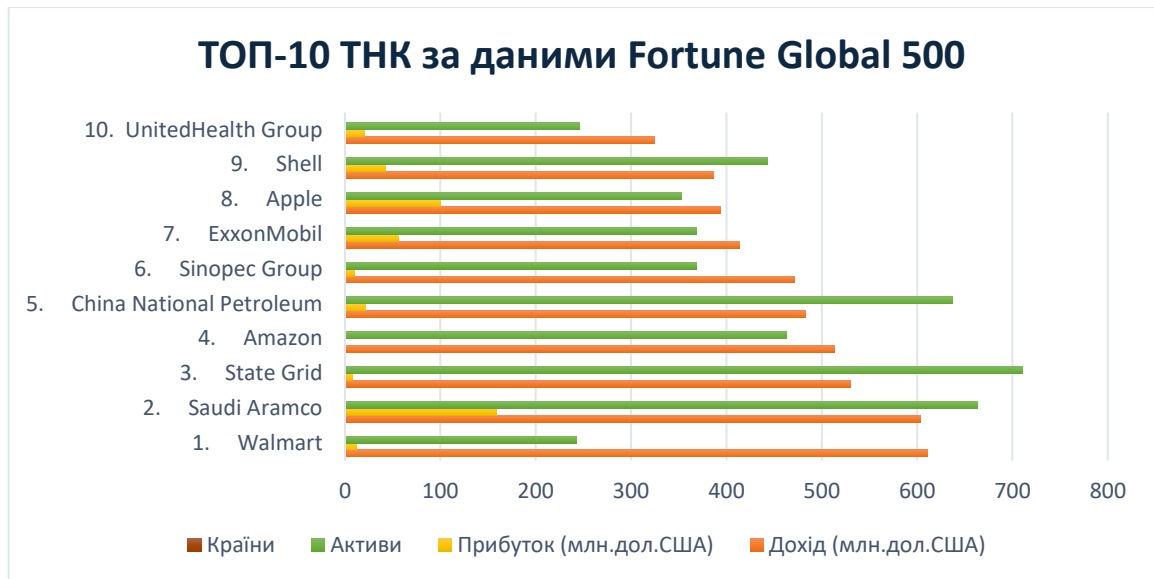

Рис. 1.4. Топ-10 ТНК у світі за 2023 рік.

Джерело: Складено автором на основі даних [8].

Декілька десятиліть тому галузеві лідери були американські, японські, німецькі та французькі транснаціональні корпорації, то вже на сьогодні вони стикаються зі значною конкуренцією від китайських транснаціональних корпорацій. На мою думку, китайський досвід свідчить, що переваги транснаціональних корпорацій можуть і повинні демонструватися в умовах активної державної підтримки. Хоча стратегія розвитку транснаціональних корпорацій в Китаї багато в чому стала можливою завдяки відповідній державній політиці, результати її діяльності вражають, особливо з точки зору генерації прибутку (табл. 1.1.).

Фінансові транснаціональні корпорації, які мають банківську спрямованість, залишаються впливовими у світі, але за даними в таблиці 1.1. , можна зазначити, що в 2023 році головну роль відіграють такі компанії як: технологічні, нафтові, електрична та медична сфери. Економічні кризи не можуть значно підірвати фінансові ТНК, оскільки банківський сектор став одним з ключових механізмів транснаціоналізації. Однак слід зазначити, що серед провідних фінансових ТНК також присутні страхові компанії, іпотечні установи та інші [8].

Таблиця 1.1.

ТОП-10 ТНК у світі за 2023 рік

ТНК 2023	Дохід (млн.дол.США)	Прибуток (млн.дол.США)	Активи (млрд.дол.США)	Країни
1. Walmart	611,2	11,68	243,197	США
2. Saudi Aramco	603,6	159,069	663,541	Саудівська Аравія
3. State Grid	530	8,191	710,763	Китай
4. Amazon	513,9	(-2,722)	462,675	США
5. China National Petroleum	483	21,079	637,222	Китай
6. Sinopec Group	471,1	9,656	368,75	Китай
7. ExxonMobil	413,6	55,74	369,067	США
8. Apple	394,3	99,803	352,755	США
9. Shell	386,2	42,309	443,024	Нідерланди
10. UnitedHealth Group	324,1	20,12	245,705	США

Джерело: Складено автором на основі даних [8].

Аналізуючи (табл.1.1.) за доходами лідирують американські компанії, зокрема Walmart з \$611,2 млрд та Amazon з \$513,9 млрд. Деякі з найбільших компаній знаходяться в Китаї, такі як State Grid (\$530 млрд), China National Petroleum (\$483 млрд) і Sinopec Group (\$471,1 млрд), що підкреслює значення енергетичного сектору в регіоні. Цінародна корпорація Saudi Aramco з Саудівської Аравії також займає значну позицію з доходами в \$603,6 млрд і має найбільші активи серед усіх компаній у розмірі \$663,541 млрд. Таблиця показує, що активи компаній відображають їх стратегічне позиціонування, наприклад : Saudi Aramco, State Grid і China National Petroleum володіють великими активами, вказуючи на значний вплив у відповідних секторах. З іншого боку, американські компанії, такі як Apple і ExxonMobil, хоча мають менші активи порівняно з енергетичними гігантами, продовжують визначати інноваційні та технологічні стандарти в світі бізнесу.

1.2. Чинники, передумови і наслідки процесу транснаціоналізації

На сучасному етапі глобалізації світової економіки ключову роль відіграють міжнародні корпорації, які функціонують як в провідних сферах торгівлі, так і у ролі інвесторів, поширюючи сучасні технології та стимулюючи міжнародну міграцію робочої сили. Ці корпорації утворили основу для взаємодії економічних процесів у різних країнах світу і в подальшому стали фундаментом глобальної економіки [6].

Сьогодні міжнародні корпорації відіграють важливу роль як у світовій економіці, так і в національних економіках, і їх вплив постійно зростає. У зв'язку з цим глобалізація економічних процесів сприяє також транснаціоналізації українських компаній. Для сучасної України такий процес може виступати як економічний механізм, що визначатиме нові пріоритети у суспільному відтворенні, цілі зовнішньоекономічної політики, а також особливості та умови її участі в міжнародному поділі праці. Тому, одним з пріоритетних напрямів розвитку національних бізнес-структур має стати формування потужних міжнародних корпорацій, здатних ефективно реагувати на зміни в економічному середовищі [4].

Історія транснаціональних корпорацій почалася ще у XVII столітті з появою англійської компанії "East India Company", але справжній розквіт цього явища спостерігався в другій половині XIX століття. Дослідники розрізняють п'ять етапів розвитку транснаціональних корпорацій, які можна умовно розділити на п'ять поколінь (табл. 1.2..)

Розглянемо чинники, які мали найбільший вплив на процес транснаціоналізації:

- Швидкий розвиток технологій, інновацій, послуг на інформацію
- Через агострення загальної конкуренції «право на життя» лише дуже ефективні та форми менших грошей транснаціоналізації

- Зміна пріоритетності інвестування – інвестори перестають вкладати кошти в промисловість, вони вкладають в нові технології і способи комунікації.
- Сучасні стратегії та методи, які використовуються корпораціями та підприємствами для розширення своєї діяльності на міжнародному рівні, являють собою нове сполучення транснаціоналізації. [5].

Спираючись на інформацію в таблиці 1.2. можна зазначити, що розрізняють п'ять поколінь розвитку ТНК, кожне з них має свої характеристики і охоплює певний період часу.

Так, перше покоління виникло на початку кінця ХІХ століття. Його географічне розповсюдження включало Азію, Африку та Латинську Америку, де проводилася експлуатація сировинних ресурсів. Настанова високотехнологічного промислового виробництва за межами власної країни виявлялася маловигідною через відсутність необхідної кваліфікованої робочої сили та відповідних технологій у країнах, куди вони експортувалися. У цей період транснаціоналізації зазвичай здійснювалися через об'єднання фірм різних країн, які формували міжнародні картелі для розподілу ринків збуту та встановлення узгодженої цінової політики[4, с. 93].

У другому поколінні (1929-1945 рр.) відбулися економічні реформи, проведені президентом США Ф. Рузвельтом, які великою мірою стабілізували ситуацію на світовому фінансовому ринку. Прискорення промислового розвитку провідних країн світу в цей період було обумовлене розгортанням Другої світової війни та Великою Депресією. Основні технологічні інновації ХХ століття, такі як телебачення, ядерна енергетика, реактивні двигуни і т. д., значною мірою були розроблені науково-дослідними підрозділами транснаціональних корпорацій [6].

Третє покоління транснаціональних корпорацій розпочало свій розвиток після Другої світової війни та розпаду колоніальної системи, приблизно у період з 1945 по 1960 роки. Цей період характеризувався зростанням важливості

зарубіжних виробничих підрозділів не лише в країнах, які розвиваються, але й у розвинених державах (табл.1.2).

Таблиця 1.2.

П'ять поколінь розвитку ТНК

Назва покоління	Період	Характеристики
Перше покоління ТНК	З кінця XIX ст. до початку Першої Світової Війни 1914– 1918 рр.	Спеціалізувались переважно на дослідженні та експлуатації природних ресурсів у колоніальних країнах Азії, Африки, та Латинської Америки. Корпорації представляли собою картелі та синдикати.
Друге покоління ТНК	1918–1939 рр.	Спеціалізувалося на виробництві озброєнь та військової техніки з метою задоволення військових потреб провідних країн Європи, Америки та Японії.
Третє покоління ТНК	Після закінчення Другої світової війни (1945 р.) , після розпаду імперій та колоніальної системи (1950– 1960 рр.)	Виступали ініціаторами та активними розповсюджувачами інноваційних науково-технічних розробок у сфері передових галузей науки та промисловості, зокрема атомної енергії, електроніки, космосу, приладобудування тощо.
Четверте покоління ТНК	1970–1980 рр.	Концентрація капіталу і виробництво у ТНК міжнародного бізнесу.
П'яте покоління ТНК	Початок XXI ст. і по сьогодні.	Сучасні транснаціональні корпорації нового покоління активно використовують сучасні наукові досягнення та інноваційний підхід у бізнесі, що робить їх основними джерелами наукових ідей і концепцій.

Джерело: Складено автором на основі даних [6].

Зарубіжні відділення почали спеціалізуватися переважно на виробництві тієї самої продукції, що раніше виготовлялася в країні, де базувалася транснаціональна корпорація [6]. З часом філії транснаціональних корпорацій

все більше переорієнтовувались на обслуговування місцевого попиту та ринків. Замість міжнародних картелів, які були характерні для попереднього періоду, виникали національні фірми, що були достатньо великими, щоб проводити свою власну зовнішньоекономічну стратегію. Термін "транснаціональні корпорації" став широко використовуваним саме у 1960-ті роки. Швидкий розвиток та зростання значення транснаціональних корпорацій з 1960-х років був наслідком науково-технічної революції. Впровадження нових технологій і спрощення виробничих операцій, а також використання навіть низькокваліфікованої робочої сили, дозволяли проводити просторове розмежування окремих технологічних процесів. Діяльність транснаціональних корпорацій у цей період була переважно сконцентрована в галузі атомної енергії, електроніки, приладобудування та космічної промисловості [7].

У четвертому поколінні, який охоплює час енергетичної кризи та її наслідки, відбувся частковий перерозподіл ринку між нафтовими компаніями країн-членів ОПЕК і західними нафтогазовими компаніями. Також за цей період відзначається стрімкий прогрес у розвитку комп'ютерних технологій, що сприяло формуванню нового типу транснаціональних компаній, які спеціалізуються на виробництві комп'ютерної техніки, програмних продуктів та розповсюдженні інформаційних технологій по всьому світу [6]. Завдяки розвитку транспортних і інформаційних технологій з'явилася можливість розмішувати окремі технологічні процеси у країнах, де витрати на виробництво найнижчі. Цей період також відзначився значною кількістю злиттів і поглинань, які призвели до концентрації виробництва і капіталу транснаціональних корпорацій у сфері великого міжнародного бізнесу.

П'яте покоління, починаючи з 1985 року і до наших днів, характеризується трансформацією транснаціональних корпорацій у глобальні компанії. При виборі місць для створення дочірніх фірм головну роль відіграє аналіз виробничих витрат, які, як правило, нижчі в країнах, що розвиваються; продукція продається там, де на неї є найвищий попит, переважно, у розвинених

країнах. Транснаціональні корпорації п'ятого покоління, спираючись на сучасну науку та інноваційний бізнес, стають головними генераторами і поширювачами наукових ідей і концепцій[7].

На кожному етапі формування та розвитку транснаціональних корпорацій виділяються різні чинники, але всі вони дещо пов'язані з недосконалою конкурентною ситуацією, перешкодами у міжнародній торгівлі, валютним контролем, великими транспортними витратами та різницею в податковому законодавстві між країнами. Таким чином, основною причиною швидкого росту транснаціональних корпорацій є їх висока ефективність порівняно з іншими підприємствами. Транснаціональні корпорації мають прямий вплив на виробництво, зовнішню торгівлю, зайнятість, баланс платіжної системи, міжнародну конкурентоспроможність та розвиток національної економіки та країни-одержувача. Також стають актуальними питання політичного характеру, пов'язані з національною незалежністю та зовнішнім контролем над національною економікою (рис.1.5.)

Рис. 1.5. – Вплив діяльності ТНК на економіку країн

Джерело: Складено автором на основі даних [11], [12].

Маючи значні ресурси у своєму розпорядженні, транснаціональні корпорації набувають великого впливу на ринок, стаючи суттєвими учасниками на міжнародній економічній арені. Вони визначають та стимулюють зміни в національних економіках. У цілому, країна-одержувач виграє від залучення

інвестицій, що надходять від транснаціональних корпорацій. За допомогою широкого приваблення капіталу через такі корпорації зменшується рівень безробіття. Під впливом тиску з боку транснаціональних корпорацій місцеві компанії змушені модернізувати технологічний процес, змінювати вже встановлену практику виробничих відносин та приділяти більше уваги якості продукції, її властивостям та дизайну. З цієї причини уряди країн докладають зусиль для контролю та впливу на діяльність транснаціональних корпорацій, з метою захисту національних інтересів країни [11].

Отже, можна зробити висновок, що транснаціональні корпорації (ТНК) пройшли через п'ять основних етапів розвитку, кожен з яких відображає специфіку їхньої еволюції та вплив на світову економіку. Починаючи з перших спроб експлуатації природних ресурсів в колоніях, ТНК швидко розвивалися із створенням міжнародних картелів до формування глобальних корпорацій, які визначають умови на міжнародному ринку. Друге покоління ТНК відзначилося економічними труднощами, але і підйомом після Другої світової війни, що сприяло зростанню їхньої ролі у виробництві та технологічних інноваціях. Третє покоління показало початок інтеграції місцевих виробничих підрозділів ТНК та зростання значення національних підприємств. Четверте покоління було часом енергетичних криз і змін в структурі глобального ринку, що відобразилося на стратегіях ТНК. П'яте покоління ТНК стало символом глобалізації та інноваційного розвитку, де компанії активно використовують передові технології та інтегруються у глобальні ланцюги виробництва. Усі ці етапи відображають не лише історичний шлях ТНК, але й їхню значущість у формуванні сучасної економічної ландшафту та вплив на національні економіки світу.

1.3. Особливості виміру процесу транснаціоналізації

З початку XXI століття науковці активно досліджують існуючі та створюють нові синтетичні індекси глобалізації, намагаючись охопити цей

складний процес з різних сторін і кількісно його оцінити. Для визначення рівня глобалізації використовуються наявні рейтинги, кожен з яких базується на власній системі показників [12]. Найбільш поширеними та вживаними є такі індекси, як NGI – новий індекс глобалізації, індекс Швейцарського економічного інституту (KOF) [13], Маастрихтський індекс глобалізації (MGI) [14; 15]. Першою спробою оцінити рівень глобалізації став рейтинг, створений А.Т. Кірні та журналом "Foreign Policy" [16]. Він охоплював 62 країни за даними 2002–2007 років, враховуючи політичну та економічну інтеграцію, особисті комунікації та технологічні переваги держав. Особливістю цього рейтингу було використання еталонних значень для порівняння національних показників. Маастрихтський індекс глобалізації (MGI) [16] розраховується на основі 11 показників, що відображають рівень політичної, економічної, соціально-культурної, технологічної та екологічної глобалізації. Рейтинг був складений лише для трьох років: 2000, 2008 та 2012.

На сьогодні найбільш розповсюдженим є індекс KOF, який охоплює період з 1970 по 2015 роки і базується на 42 параметрах для 209 країн світу (версія 2018 року)[14]. Система кількісного вимірювання рівня розвитку глобалізаційних процесів KOF, яка охоплює економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації, була розроблена у 2002 році швейцарським Інститутом дослідження бізнесу і сьогодні є однією з найавторитетніших у світі [13; 17]. Індекс KOF враховує економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації.

Індекс глобалізації KOF охоплює економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації. Економічна глобалізація відображає рух товарів, послуг, капіталу та інформації, що супроводжують цей обмін, зокрема, вона включає торговельні та фінансові компоненти. Соціальна глобалізація, яка охоплює інформаційні, культурні та міжособистісні аспекти, передбачає поширення думок, інформації, рівень культурної інтеграції, міжнародний туризм, трансграничних грошових переказів. Політична глобалізація проявляється у впливі урядової політики на інші країни, членство держав в міжнародних

організаціях, участь в міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів та інше [18]. Швейцарський Економічний Інститут проводить розрахунок індексу КОФ протягом останніх сорока років, і цей індекс є найпоширенішим та найбільш цитованим серед усіх індексів глобалізації[18]. Він охоплює 200 країн за період з 1970 по 2023 роки. Крім поділу на соціальну, економічну та політичну складові, індекс КОФ також розрізняє показники-дії та показники-політики. Показники-дії відображають інтенсивність фактичних потоків, що символізують глобалізацію, таких як експорт/імпорт, міжнародні інвестиції, міграція, туризм та обмін інформацією. Показники-політики оцінюють ефективність інструментів та механізмів глобалізації, зокрема законодавства, оподаткування доходів від експорту/імпорту та торговельних обмежень[19]. Давайте розглянемо складові індексу глобалізації КОФ, яка представлена в таблиці 1.3. :

Таблиця 1.3.

Складові індексу економічної глобалізації (КОФ)

Індекс економічної глобалізації	
Реальні потоки, процент від ВВП	Обмеження
1. Торгівля (19%)	1. Бар'єри на імпорт (22%)
2. Іноземні прями інвестиції, потоки (20 %)	2. Середній рівень тарифів (28%)
3. Іноземні прями інвестиції, акції (24 %)	3. Податки на міжнародну торгівлю (процент від поточних доходів) (27%)
4. Портфельні інвестиції (19%)	4. Обмеження на рахунки (Capital Account Restrictions) (23%)
5. Інші (18%)	

Джерело: Складено автором на основі даних [19].

Фахівці Центру досліджень глобалізації і регіоналізації, який був створений у 1997 р. при Університеті Уорвіка (Ковентрі, Англія), запропонували свій варіант розрахунку індексу глобалізації (The Centre for the Study of Globalization and Regionalization's Globalization Index). Його унікальність полягає

у врахуванні географічних і демографічних характеристик країн при визначенні підсумкового значення показника [19].

Фахівці Центру досліджень глобалізації і регіоналізації, який був створений у 1997 р. при Університеті Уорвіка (Ковентрі, Англія), запропонували свій варіант розрахунку індексу глобалізації (The Centre for the Study of Globalization and Regionalization's Globalization Index). Його унікальність полягає у врахуванні географічних і демографічних характеристик країн при визначенні підсумкового значення показника [19].

Загалом змінні, які використовуються для розрахунку індексу, вимірюють рівень глобалізації країн за різними формами її прояву, а не лише з точки зору політичної складової. Зокрема, змінна, яка оцінює торгівельну відкритість країни, репрезентує значення її торговельного обороту (суми експорту та імпорту) у відсотках ВВП. Загальновідомо, що торгівельна відкритість будь-якої країни залежить не лише від запровадженої урядом торгівельної політики (діючих тарифних і нетарифних обмежень), а й її географічних і економічних характеристик. За інших рівних умов, країни з великою чисельністю населення і диверсифікованою економікою характеризуються меншими обсягами торгівлі (як частка ВВП), аніж інші [18;19]. Задля виміру рівня глобалізації країн, в аспекті їх відкритості, можна вдаватися до безпосереднього аналізу політичної сфери. Однак, це не стосується випадку торгівельної відкритості, оскільки даних Світового банку стосовно середніх тарифів і нетарифних бар'єрів недостатньо для відображення цілісного виміру глобалізації.

Отже, індекси, такі як KOF, NGI, MGI та інші, використовуються для кількісної оцінки глобалізації на основі різноманітних параметрів, таких як економічні, соціальні, політичні та технологічні аспекти. Їх унікальність полягає в тому, що вони охоплюють різні аспекти глобалізації і враховують їхні взаємозв'язки, а також географічні та демографічні характеристики країн.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ВПЛИВ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ В РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Поточна ситуація транснаціоналізації розвинутих країн

Завдяки індексу глобалізації (KOF Index of Globalization) від швейцарського інституту, щороку публікується оновлений світовий рейтинг рівня глобалізації. Значення цього індексу, що варіюється від 0 до 100 балів, визначається на основі оцінки 24 показників, згрупованих у три категорії: економічна, соціальна та політична глобалізація. Чим вище показник індексу країни, тим активніше вона інтегрована у глобальні процеси [13]. Розглянемо динаміку індексу глобалізації KOF країн G7 за 2012-2023 роки (рис. 1.6) . :

Рис.2.1. Динаміка індексу глобалізації країн G7 за KOF за 2012-2023 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13; 37].

Аналізуючи (рис.1.6), можна побачити, що в період з 2014-2016 найбільш глобалізованою країною G7 була Канада (яка у 2016 місці зайняла 10 місце серед 120 країн). У 2012 -2014 роках Канаду встигла випередити -Великобританія на лише 1 місце. Тому ці країни конкурували між собою. У період з 2012-2014 роки

Великобританія та Канада мали активні та взаємовигідні відносини, які включали як співпрацю, так і певну конкуренцію у глобалізаційних процесах. У 2013 році Канада та ЄС мали переговори щодо Комплексної економічної і торгівельної угоди (СЕТА), і Великобританія була на той момент членом ЄС, тому завдяки угоді відкрилися нові ринки, зменшилися торгівельні бар'єри між країнами ЄС та Канадою.

У 2017 відбувся стрімкий стрибок в індексі глобалізації в таких країнах як – Франція та Великобританія, а в 2018 році їх ще наздогнала Німеччина. Ще у період з 2012-2016 роки ці країни займали топ-20 місця у світі, але вже в 2017 році вони випередили Канаду та зайняли : Франція – 9 місце, Великобританія – 8 місце. У 2018 році, Німеччина – 9 місце. У березні 2017 році, Великобританія зніщувало процедуру виходу з ЄС, що мав негативно вплинути на індекс КОФ, але держава навпаки покращила свою позицію в індексі глобалізації майже в 2 рази, як і Франція.

Великобританія, Франція та Німеччина у 2017 році активно співпрацювали у боротьбі з тероризмом та забезпеченням безпеки. Вони обмінювалися між собою розвідувальними даними, проводили спільні операції по боротьбі з загрозами, що могло посилити їхню глобалізацію.

Франція незважаючи на Брексит, продовжувала активний діалог з Великобританією та Німеччиною у економічних, соціальних питаннях, культурному обміні та співпраці, а також у сфері інфраструктури. Один з прикладів – тунель під Ла-Маншем, який продовжує відігравати ключову роль у зв'язках між двома країнами (ти самим, забезпечуючи значні обсяги перевезень товарів і пасажирів). У 2014 році був оголошений План Юнкера, та почав діяти у 2015 році. Обидві держави активно підтримували план протягом років його реалізації, що включало виконання інвестиційних проектів.[37]

У 2014-2016 роках Німеччина не змогла зробити такий стрибок як Великобританія та Франція через міграційну кризу у 2015 році, яка

продовжувала мати вплив до 2018 року. Протягом цих років Німеччина активно працювала над інтеграцією мігрантів із Сирії та інших східних країн, що потім у 2018 було видно плоди соціальної глобалізації. Були введені програми з навчання мови, професійної підготовки, що допомогло мігрантам адаптуватися та знайти роботу. Такі взаємовигідні ініціативи допомогли обом державам зміцнити свої позиції на світовій арені і бути топ-10 країнами в світі за індексом КОФ з 2017-2023 роки. За графіком, можна зазначити, що Італія на протязі 2012-2023 роки не змогли вийти з топ-25 країн за індексом КОФ. Тільки у 2018 році Італія похитнулася з 23 місця (2017 рік) на 18 місце (2018). У кінці 2017 року Італія сумісно з Німеччиною почали співпрацювати у розробці та реалізації проектів «TEN-T», які покращують транспортні сполучення між країнами, зокрема залізничні коридори та автомагістралі.

Також у 2018 році між Італією та Францією була спільна ініціатива з розвитку сонячної енергії «Монте-Ам'ятіно». Він передбачав будівництво сонячної електростанції на південному схилі гори Монте-Ам'ятіно в Італії. Спільний характер дозволяв обмінюватися ресурсами між країнами [37]

У період з 2012-2016 роки США були у топ-35 країнах світу за індексом КОФ, але в 2017 зайняла 27 місце у світі і в 2023 році тримає 25 рейтинг в світі. Японія серед цих всіх країн є найменш глобалізованою. З 2012-2023 роки вона була на останніх позиціях, порівняно з іншими країнами G7.

Можемо зробити висновок, що з 2017 року країни G7 почали активно працювати між собою, залучати інвестиції, через політичні та економічні заходи союзу G7 це може позитивно впливати на їхні показники глобалізації. Рейтинг країн G7 в світі за 2012-2023 роки можна побачити знизу (табл. 1.4.)

Таблиця 1.4.

Рейтинг країн G7 в світі за 2012-2023 рр.

Рік	США	Канада	Японія	Німеччина	Італія	Франція	Великобританія
2012	35	15	55	22	24	18	14
2013	34	13	56	22	23	18	12
2014	32	12	59	26	22	21	17
2015	34	12	54	27	22	20	19
2016	34	10	48	27	24	19	20
2017	27	11	39	16	23	9	8
2018	24	14	35	9	18	7	8
2019	23	16	37	7	22	10	5
2020	25	15	36	6	23	10	5
2021	24	16	36	6	21	10	5
2022	24	18	41	6	22	10	5
2023	25	18	41	5	20	10	7

Джерело: Складено автором на основі даних [13].

Транснаціоналізація для розвинених країн G7 є ключовим стрижнем їхньої економіки. Компанії з цих країн активно розширюють свою діяльність за межі власних національних ринків, створюючи глобальні ланцюги постачання, інвестиційні потоки та технологічні мережі. Це дозволяє їм використовувати переваги економічного масштабу та доступу до нових ринків.

2.2. Особливості розвитку процесу транснаціоналізації в провідних країнах світу (G7)

Країни G7 цікаві для дослідження з точки зору транснаціоналізації через їх значну економічну вагу, лідерство в інноваціях і технологіях, вплив на глобальні стандарти та регулювання, а також соціокультурний вплив у країнах.

Проаналізуємо основні особливості транснаціональних економічних процесів, що відбуваються у країнах G7, а також методи та інструменти для їх аналізу.

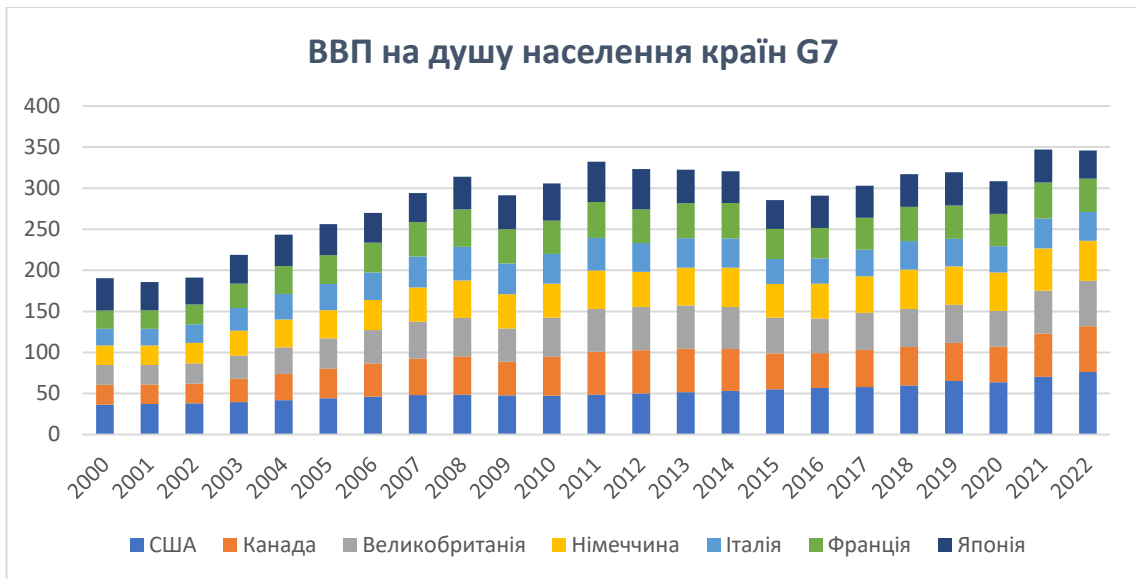

Рис.2.2. Динаміка ВВП на душу населення країн G7 за 2000-2021 рр., млн.дол.США.

Джерело: Складено автором на основі даних [21;37].

Розглянемо (рис.2.2) та проаналізуємо як змінювалося ВВП на душу населення в провідних країнах світу. Важливо сказати, що майже всі країни G7 мають стабільну тенденцію до зростання цього показника. ВВП на душу населення США стабільно зростає з 36,329 доларів у 2000 році до 76,329 доларів у 2022 році. Незначний спад спостерігається у 2020 році (63,528 доларів), через пандемію COVID-19, але показник швидко відновлюється у 2021 році (70,219 доларів) і продовжує зростати у 2022 році. США стрімко зростає і це можна дуже чітко побачити на графіку.

Також ВВП на душу населення Канади зростає з 24,271 доларів у 2000 році до 55,522 доларів у 2022 році. Відбувся значний спад у 2020 році (43,562 доларів), але потім супроводжується подальшим зростанням у 2021-2022 роках.

Така ж тенденція простежується в країнах : Великобританії, Франції, Німеччині. На що потрібно звернути увагу – це те що Японія, єдина країна з цього переліку, яка у 2022 році має менший показник ніж в 2000 році. Це падіння можна зафіксувати після пандемії Covid-19.

Якщо розглядати Японію, то можна зафіксувати різкий спад у 2014 році - головним привидом було зниження споживчого попиту, спричинене підвищенням ставки податку з продажу з 5 до 8 %. Також у всіх країнах G7 в 2014 відбувся незначний спад, окрім США. Одним із чинників цього стало зниження на 0,2% ВВП Німеччини, найбільшої економіки ЄС. Італія, скотилася у рецесію[37].

Розглянемо наступний показник «Загальний індекс економічної глобалізації»:

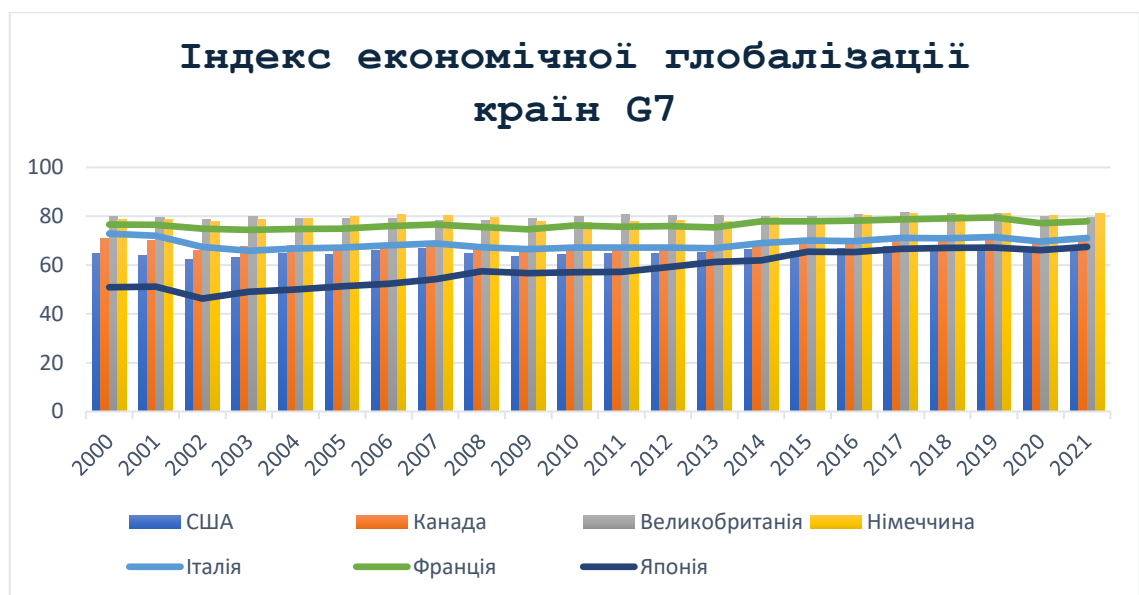

Рис.2.3. Динаміка індексу економічної глобалізації країн G7 за 2000-2021 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13;37].

З даної діаграми (рис. 2.3.) спостерігається тенденція до зростання усіх індексів глобалізації в країнах G7. Так, загальний індекс глобалізації США збільшився з 64,81 (у 2000 році) до 66,32 (2021 рік), Канади з 70,87 (2000 рік) – до 70,57 (2021 рік), Великобританії з 79,69 (2000 рік) -до 79,56 (2021 рік) , Франції з 76,59 (2000 рік) -до 77,97 (2021 рік) , Італії з 72,85 (2000 рік) – до 71,12 (2021 рік), Японії з 50,92 (2000 рік) -до 67,44 (2021 рік). Зростання вказує на більшу відкритість та взаємодію країн G7зі світом після активної співпраці один з одним. Також, це може бути результатом політичних, економічних та

соціокультурних змін, спрямованих на інтеграцію та співпрацю з міжнародними партнерами [37].

У великих-могутніх країнах, таких як – США, Канада, рівень економічної глобалізації відстає порівняно з країнами Європейського Союзу. Також, це стосується Японії, але вона порівняно з Канадою та США має більш позитивний та помітний стрибок саме у економічному індексі глобалізації. Можна прослідити таку тенденцію – що взагалі країни з більш об’ємними площами, з більшим населенням глобалізуються, але дуже поступово та обережно.

Тепер розглянемо трохи детальніше індекс економічної глобалізації, а саме індекс глобалізації торгівлі.

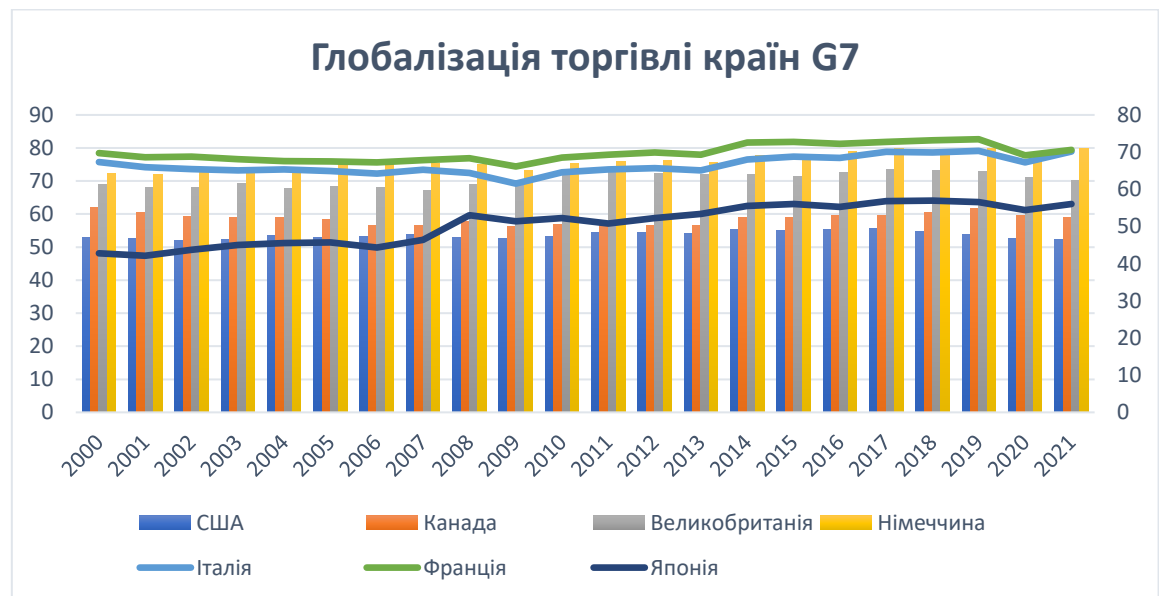

Рис.2.4. Динаміка індексу глобалізації торгівлі країн G7 за 2000-2021 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13;37].

Глобальна торгівля як частка світового ВВП впала під час глобальної фінансової кризи, але відтоді повільно відновлюється. Торгівля США як частка ВВП також впала, але після короткого відскоку продовжила падати. Це зниження збільшило різницю між відкритістю глобальної та американської торгівлі до 34 процентних пунктів у 2019 році, що є найбільшим розривом за півстоліття. При вимірі імпортом та експортом як часткою свого ВВП Сполучені

Штати відстають не лише від загальної тенденції розширення міжнародної торгівлі, а й від тенденції до зростання в інших великих розвинутих країнах.

Ця цифра показує, що Сполучені Штати також є єдиною великою розвинутою економікою, яка збільшила розрив зі світовою торгівлею за останні п'ять років. У Німеччині, Канаді та останнім часом у Франції експорт та імпорт як частка в їх відповідних ВВП були близькі або перевищили світову торгівлю як частку у світовому ВВП. Частка Італії у ВВП перевищила частку світового ВВП у 2017-18 роках, але впала трохи нижче у 2019 році.

В Японії, як і в Сполучених Штатах, торгові акції знизилися порівняно з глобальною тенденцією з 2000 року. Але, на відміну від Сполучених Штатів, їх розрив останніми роками скоротився. Насправді Японія підвищує свою відкритість приблизно з 2012 року.

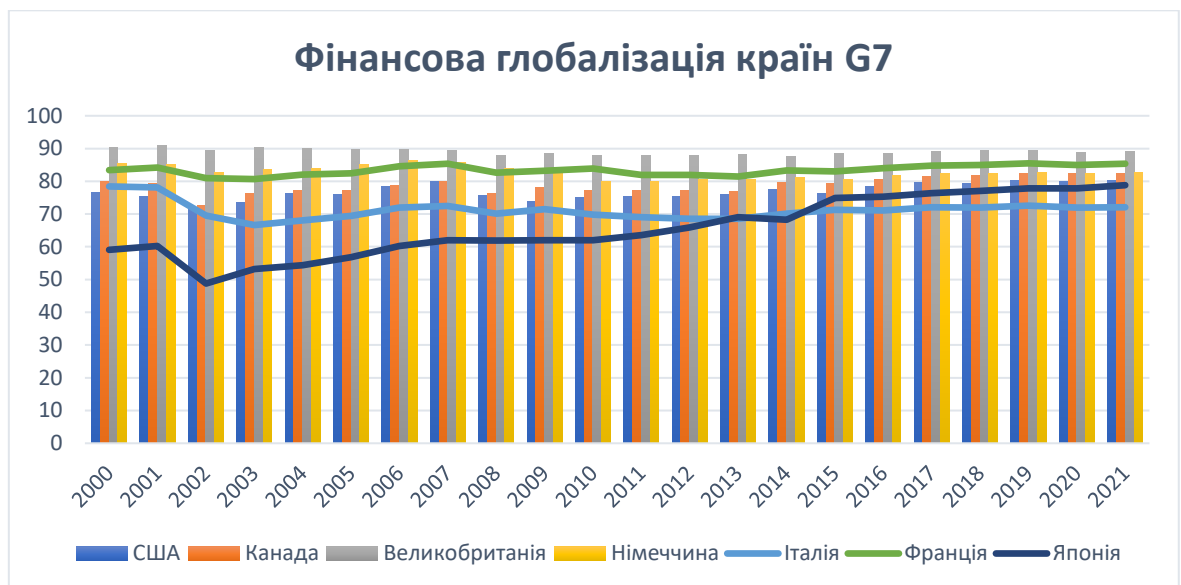

Рис.2.5. Динаміка індексу фінансової глобалізації країн G7
за 2000-2021 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13].

Аналізуючи графік (рис.2.5.), можна побачити стабільно високі показники фінансової глобалізації в усіх країнах G7. Цей тип глобалізації свідчить про інтенсивний розвиток фінансових ринків, інтеграцію фінансових систем із міжнародними ринками та значну участь у світових фінансових потоках.

Високий рівень фінансової глобалізації таких країн, як Велика Британія, Франція, Німеччина та США, відображає їх провідну роль у світовій фінансовій системі, наявність потужних фінансових центрів (Лондон, Нью-Йорк, Франкфурт) та високу активність у міжнародній торгівлі та інвестиції. Канада, Італія та Японія також демонструють високий ступінь інтеграції у світові фінансові ринки, що сприяє економічному зростанню та стабільності.

Усі ці країни мають розвинені банківські системи, регульовані фінансові ринки та залучають значні обсяги іноземних інвестицій, що забезпечує їх фінансову стабільність і взаємозалежність від світової економіки.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) до Сполучених Штатів стагнували з 2000 року. У 2021 році чисті потоки ПІІ в Сполучені Штати були на 12 відсотків нижче рівня до глобальної фінансової кризи, знизивши з 318 мільярдів доларів (2,2 відсотка ВВП) у 2008 році до 282 мільярдів доларів (1,3 відсотка ВВП) у 2021 році. Потоки ПІІ до Сполучених Штатів ненадовго зросли у 2015-16 роках, але з того часу знизилися до меншої частки ВВП.

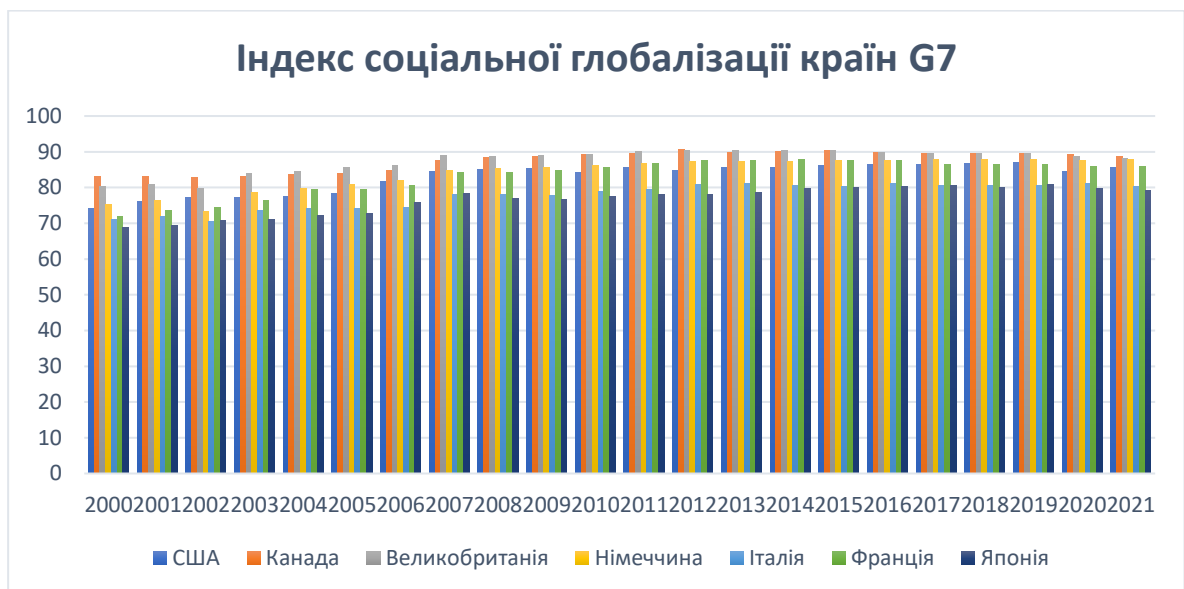

Рис.2.6. Динаміка індексу соціальної глобалізації країн G7
за 2000-2021 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13].

У більшості розвинених країн щорічні темпи зростання населення іммігрантів були значною мірою стабільними протягом останніх трьох десятиліть, з деякими випадковими сплесками, як у випадку з Німеччиною у 2015-20 роках, внаслідок її рішення вітати мігранти з Північної Африки та Близького Сходу. Темпи зростання населення Італії, що народилося за кордоном, досягли дна у 2010-15 роках, після сплеску у 2000-х роках, та відновилися у 2015-20 роках. Порівняно з попередніми роками, населення іммігрантів у Японії також зросло швидше у 2015-20 роках.

Аналізуючи графік (рис. 2.7.) ми можемо зазначити, лідерами є Велика Британія, Німеччина та Франція, які демонструють майже постійні індекси близько 97-98, що свідчить про їх активну участь у міжнародних організаціях, укладення міжнародних угод та високу дипломатичну активність. США та Канада також мають високі показники, відображаючи їхню роль у глобальних політичних процесах. Японія має найнижчі показники серед G7, хоча і залишається на високому рівні політичної глобалізації, завдяки економічній дипломатії та участі в міжнародних форумах, таких як G20.

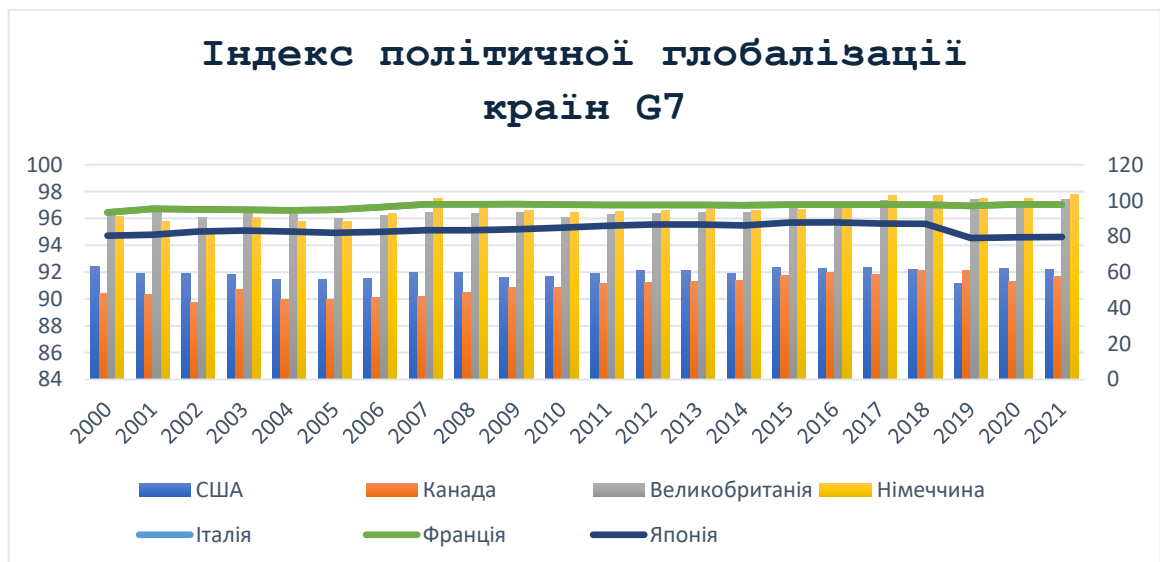

Рис.2.7. Динаміка індексу політичної глобалізації країн G7
за 2000-2021 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13].

Велика Британія грає ключову роль у НАТО та ООН, організовує важливі саміти та бере участь у глобальних миротворчих місіях. Німеччина лідирує в Європейському Союзі, формуючи економічну політику ЄС і беручи участь у вирішенні європейських криз, таких як криза єврозони та міграційна криза. Франція впливає на міжнародну політику через свою активність у франкофонії та проведення міжнародних самітів, таких як COP21 з питань клімату. США та Канада також мають високі показники, відображаючи їхню роль у глобальних політичних процесах, наприклад, США відіграють вирішальну роль у ООН та здійснюють вплив на міжнародну безпеку, тоді як Канада активно бере участь у миротворчих місіях та підтримує міжнародні екологічні ініціативи.

2.3. Регресійний аналіз впливу глобалізації на економічний розвиток країн

У даній роботі проводиться тестування декількох регресійних аналізів. Перше тестування - впливу Economic Globalization, Social Globalization, Political Globalization на GDP per capita у всьому світі. Друге тестування впливу GDP growth, Overall Globalization Index, FDI, Portfolio, Export, Import, Inflation на GDP per capita. Третє тестування - впливу Economic Globalization, Social Globalization, Political Globalization, Overall Globalization Index на GDP per capita у країнах G7.

Даний аналіз включає такі показники як експорт та імпорт товарів та послуг, портфельних та прямих інвестицій, інфляцію, загальний індекс глобалізації, економічний, політичний та соціальний індекс глобалізації - у якості незалежних змінних та ВВП на душу населення країн G7 - як залежна змінна.

Перша модель має вигляд :

$$\gamma = \beta\chi_{it} + \alpha + \varepsilon_{it} \quad (2.1.)$$

де γ - GDP per capita, (млн. дол. США)

χ_1 - Economic Globalization Index,

- χ_2 - Social Globalization Index,
- χ_3 - Political Globalization Index,
- χ_4 - GDP growth,
- α – Const,
- t – Year,
- ε – Error.

Модель оцінено методом найменших квадратів (OLS) на основі 22 спостережень. Коефіцієнт детермінації (R^2) дорівнює 0.970, що вказує на високий ступінь поясненої варіації залежної змінної (ВВП на душу населення) за рахунок включених у модель факторів.

Скоригований (R^2) також високий і дорівнює 0.963, що свідчить про те, що модель залишається гарною навіть з урахуванням кількості змінних. Значення F-статистики становить 138.2, а її p-value дорівнює $1.01e-12$, що свідчить про значущість всієї моделі в цілому [13]. Почнемо з константи (const)-коефіцієнт близький до нуля і не значимий (p-значення 1.000), що вказує на відсутність лінійного впливу за інших рівних умов.

Зростання ВВП (GDP growth) має позитивний коефіцієнт (0.0737), але він не значимий на рівні 5% (p-значення 0.137), що не дозволяє стверджувати про значний лінійний вплив зростання ВВП на ВВП на душу населення. Економічна глобалізація (Economic Globalization) має коефіцієнт позитивний (0.1315), але не значимий (p-значення 0.378), що свідчить про відсутність значного лінійного впливу економічної глобалізації. Соціальна глобалізація (Social Globalization)-доволі значимий позитивний коефіцієнт (0.6428, p-значення 0.049) вказує на значний позитивний вплив соціальної глобалізації на ВВП на душу населення.

OLS Regression Results						
Dep. Variable:	Gdp per capita	R-squared:	0.970			
Model:	OLS	Adj. R-squared:	0.963			
Method:	Least Squares	F-statistic:	138.2			
Date:	Tue, 28 May 2024	Prob (F-statistic):	1.01e-12			
Time:	13:00:13	Log-Likelihood:	7.9240			
No. Observations:	22	AIC:	-5.848			
Df Residuals:	17	BIC:	-0.3928			
Df Model:	4					
Covariance Type:	nonrobust					
	coef	std err	t	P> t	[0.025	0.975]
const	4.718e-16	0.041	1.15e-14	1.000	-0.086	0.086
GDP growth	0.0737	0.047	1.584	0.132	-0.024	0.172
Economic Globalization	0.1315	0.145	0.904	0.378	-0.175	0.438
Social Globalization	0.6428	0.303	2.120	0.049	0.003	1.282
Political Globalization	0.2268	0.341	0.666	0.514	-0.492	0.946
Omnibus:	1.175	Durbin-Watson:	0.918			
Prob(Omnibus):	0.556	Jarque-Bera (JB):	0.255			
Skew:	0.190	Prob(JB):	0.880			
Kurtosis:	3.365	Cond. No.	18.3			
Notes:						
[1] Standard Errors assume that the covariance matrix of the errors is correctly specified.						

Рис.2.9. Загальний регресійний аналіз країн
за 2000-2022 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13], [22].

Політична глобалізація (Political Globalization)- має також позитивний коефіцієнт (0.2268), але не значимий (р-значення 0.514), що вказує на відсутність великого впливу політичної глобалізації. Таким чином, можна зробити висновок, що соціальні аспекти глобалізації мають суттєвий вплив на економічне благополуччя країн, виражене у ВВП на душу населення, тоді як економічні та політичні аспекти глобалізації не такі значимі у порівнянні [13].

Матриця кореляції відображає взаємозв'язок між різними змінними в моделі, де значення кореляційного коефіцієнта може варіюватися від (-1 до 1). Коефіцієнт кореляції дорівнює 1 свідчить про ідеальний позитивний лінійний зв'язок, -1 – про ідеальний негативний лінійний зв'язок, а 0 – про відсутність лінійного зв'язку [14].

Ця матриця кореляції показує взаємозв'язок між ВВП на душу населення, зростанням ВВП та аспектами глобалізації (економічною, соціальною та політичною). ВВП на душу населення має дуже високі позитивні кореляції з економічною (0.95), соціальною (0.98) та політичною (0.98) глобалізацією, що

свідчить про те, що підвищення рівня глобалізації в цих аспектах пов'язане зі збільшенням ВВП на душу населення.

Але, зростання ВВП має слабкі негативні кореляції з іншими змінними, зокрема з економічною глобалізацією (-0.024), соціальною глобалізацією (-0.16) та політичною глобалізацією (-0.16), що може вказувати на те, що зростання ВВП не має сильного лінійного зв'язку пов'язане з глобалізацією у даній моделі.

Високі позитивні кореляції між економічною, соціальною та політичною глобалізацією (від 0.94 до 0.99) свідчать про те, що країни світу, які мають високий рівень одного з аспектів глобалізації, схильні мати високий рівень інших аспектів. Із цієї матриці кореляції можна зробити висновок, що глобалізація в цілому позитивно впливає на економічне благополуччя країн, хоча зростання ВВП не є основним фактором, що визначає рівень глобалізації.

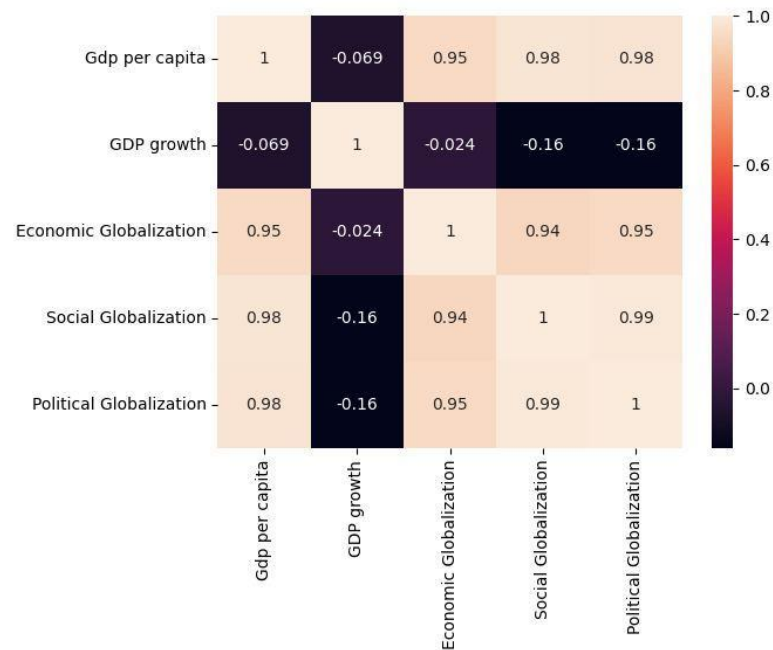

Рис.2.10. Матриця кореляції країн світу за 2000-2022рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13].

Варто проаналізувати другу регресію, вона зроблена для глибшого дослідження та виявлення більш точних факторів, що впливають на ВВП на

душу населення (GDP per capita). Перша модель на відміну від другої включає лише чотири змінні, які стосуються глобалізації та економічного зростання, а друга модель додає більше економічних факторів, таких як прямі іноземні інвестиції (FDI), портфельні інвестиції, експорт, імпорт та інфляція. Друга модель перевіряє, чи результати першої моделі зміняться з включенням більшого числа змінних.

Тому, виходячи з усього вищезазначеного, друга регресійна модель має вигляд:

$$\gamma = \beta\chi_{it} + \alpha + \varepsilon_{it} \quad (2.2.)$$

де γ - GDP per capita, (млн. дол. США)

χ_1 - Overall Globalization Index,

χ_2 - FDI,

χ_3 -Portfolio,

χ_4 – Export,

χ_5 – Import,

χ_6 – Inflation.

Друга модель також оцінена методом найменших квадратів. Коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0.999$) вказує на те, що модель дуже добре підходить для пояснення змін у ВВП на душу населення. Це означає, що 99.9% варіації у залежній змінній (ВВП на душу населення) пояснюється варіаціями у незалежних змінних, включених у модель.

Аналізуючи регресію (рис. 2.11.) темп зростання ВВП дорівнює -0.0226. Це означає, що темп зростання ВВП не є статистично значущим фактором для пояснення змін у ВВП на душу населення при рівні значущості 0.05. Overall Globalization Index дорівнює 0.2627 . Він має високу статистичну значущість і позитивний вплив індексу глобалізації на ВВП на душу населення.

OLS Regression Results						
Dep. Variable:	Gdp per capita	R-squared:	0.999			
Model:	OLS	Adj. R-squared:	0.998			
Method:	Least Squares	F-statistic:	1367.			
Date:	Tue, 28 May 2024	Prob (F-statistic):	9.58e-19			
Time:	13:03:14	Log-Likelihood:	41.111			
No. Observations:	22	AIC:	-66.22			
Df Residuals:	14	BIC:	-57.49			
Df Model:	7					
Covariance Type:	nonrobust					
	coef	std err	t	P> t	[0.025	0.975]
const	4.718e-16	0.010	4.73e-14	1.000	-0.021	0.021
GDP growth	-0.0226	0.014	-1.631	0.125	-0.052	0.007
Overall Glob.Index	0.2627	0.065	4.032	0.001	0.123	0.402
FDI trillion	-0.0217	0.016	-1.342	0.201	-0.056	0.013
Portfolio trillion	0.0081	0.013	0.647	0.528	-0.019	0.035
Export trillio	2.5926	0.920	2.817	0.014	0.619	4.566
Import	-1.8374	0.934	-1.968	0.069	-3.840	0.165
Inflation %	0.0166	0.016	1.043	0.315	-0.018	0.051
Omnibus:	2.613	Durbin-Watson:	1.937			
Prob(Omnibus):	0.271	Jarque-Bera (JB):	1.210			
Skew:	0.094	Prob(JB):	0.546			
Kurtosis:	1.867	Cond. No.	242.			

Notes:

[1] Standard Errors assume that the covariance matrix of the errors is correctly specified.

Рис.2.11. Регресійний аналіз країн світу за 2000-2022рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13], [22].

Цікаво дізнатися, що коефіцієнт прямих інвестицій становить -0.0217, що свідчить про відсутність статистичної значущості цієї змінної. Коефіцієнт портфельних інвестицій дорівнює 0.0801 з значенням 0.069, що також не є статистично значущим при рівні значущості 0.05, хоча й близьке до цього порогу. Обсяг експорту товарів та послуг дорівнює 2.5926, що вказує на високий рівень значущості та позитивний вплив експорту на ВВП на душу населення. А ось коефіцієнт імпорту становить -1.8374, що також є статистично значущим і вказує на негативний вплив імпорту на ВВП на душу населення. Щодо інфляції, коефіцієнт дорівнює 0.0166 що свідчить про нестатистичну значущість впливу інфляції на ВВП на душу населення при рівні значущості 0.05.

Дивлячись на матрицю кореляції (рис.2.12.) можна побачити, що простежується сильна позитивна кореляція з "Overall Globalization Index" (0.98) і "Export" (1.00), тобто, ці змінні тісно пов'язані з рівнем ВВП на душу населення. Сильна позитивна кореляція з "GDP per capita" (0.98), "Export" (0.97), і "Import" (0.97).

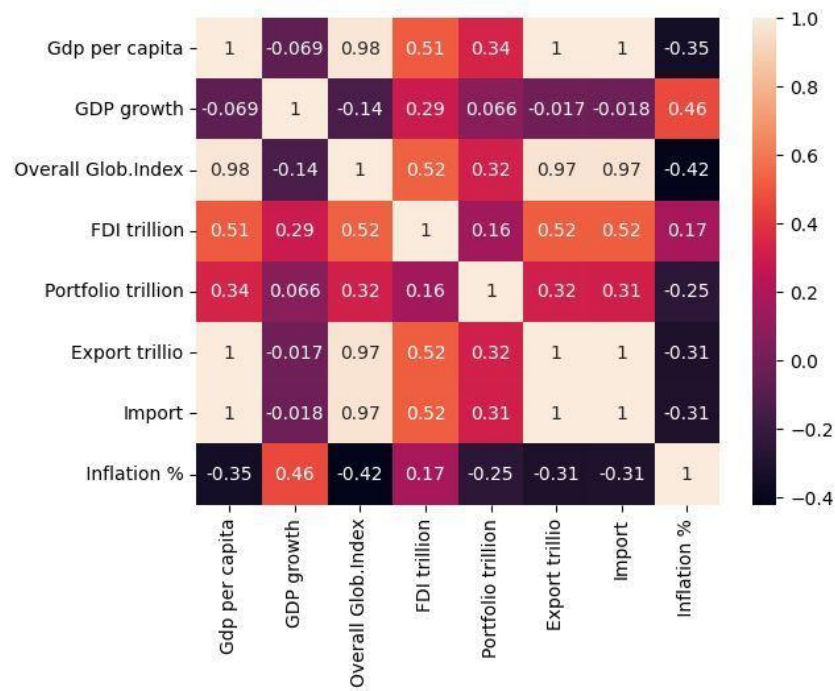

Рис.2.12. Матриця кореляції країн світу 2000-2022рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [22].

Зростання ВВП (GDP growth) значно корелює лише з інфляцією, що вказує на те, що швидке економічне зростання часто супроводжується зростанням інфляції. Загальний індекс глобалізації є одним з ключових показників, який сильно корелює з ВВП на душу населення, імпортом та експортом. Інфляція має негативну кореляцію з багатьма економічними показниками, такими як ВВП на душу населення, загальний індекс глобалізації, експорт та імпорт, що свідчить про те, що висока інфляція часто асоціюється з нижчими рівнями економічного розвитку та глобалізації.

Розглянемо третю регресію, яка була зроблена з цілю дослідити вплив різних аспектів глобалізації (політичної, соціальної, економічної та загального індексу глобалізації) на ВВП на душу населення (GDP per capita) для семи країн з використанням панельної регресії протягом 22 років. Панельні дані, що використовуються в цій моделі, включають 7 країн (США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Франція, Італія, Японія) і 154 спостереження. Залежною

змінною є GDP per capita, а незалежними змінними — індекси політичної, соціальної та економічної глобалізації, а також загальний індекс глобалізації.

Третя модель має вигляд:

$$\gamma = \beta\chi_{it} + \alpha_i + \varepsilon_{it} \quad (2.3.)$$

де γ - GDP per capita, (млн. дол. США)

χ_1 - Economic Globalization Index,

χ_2 - Social Globalization Index,

χ_3 - Political Globalization Index,

χ_4 - Overall Globalization Index,

α_i - Const,

i - Country,

t - Year,

ε - Error.

Аналізуючи (рис.2.13.) високий R^2 (0.992186), що свідчить про те, що незалежні змінні пояснюють значну частину варіації залежної змінної. Однак скоригований R-квадрат значно нижчий (0.163493), що може свідчити про мультиколінеарність між змінними. Р-значення для F-статистики (3.45e-06) вказує на загальну значущість моделі. Константа є єдиною статистично значущою змінною з р-значенням 7.06e-08, тоді як інші змінні мають великі р-значення (Political Globalization - 0.4982, Social Globalization - 0.6149, Economic Globalization - 0.7596, Globalization Index - 0.6989). Це означає, що жодна з цих змінних не є значущою при традиційному рівні значущості (0.05), що вказує на те, що вони, можливо, не мають суттєвого впливу на ВВП на душу населення.

Модель 1: Об'єднаний МНК, використано 154 спостережень
 Включено 7 просторових об'єктів
 Довжина часового ряду = 22
 Залежна змінна: GDPpercapita

	коефіцієнт	ст. похибка	t-статистика	p-значення	
const	199203	35110.9	5.674	7.06e-08	***
PoliticalGlobali~	-4076.30	6003.04	-0.6790	0.4982	
SocialGlobalizat~	-2989.42	5928.86	-0.5042	0.6149	
EconomicGlobaliz~	-1817.94	5929.23	-0.3066	0.7596	
GlobalizationInd~	6908.20	17827.4	0.3875	0.6989	
Середнє зал. змін.	10988.12	Ст. Відх. зал. змін.	17626.59		
Сума кв. залишків	3.87e+10	С.П. регресії	16121.42		
R-квадрат	0.185362	Скориг. R-квадрат	0.163493		
F(4, 149)	8.475835	P-значення (F)	3.45e-06		
Лог. Правдоподібн.	-1707.912	Крит. Акайке	3425.824		
Крит. Шварца	3441.009	Крит. Хеннана-Куїнна	3431.992		
параметр rho	0.992186	Стат. Дурбіна-Уотсона	0.026184		

За виключенням константи, найбільше p-значення має змінна 4 (EconomicGlobalization)

Рис.2.13. Панельний регресійний аналіз країн G7

за період

2000-2022 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

За результатами аналізу трьох регресійних моделей можна зробити кілька важливих висновків. Перш за все, соціальна глобалізація, яка включає в себе аспекти культурного обміну, людських взаємодій та соціальних стандартів, виявилася значущою у впливі на економічне благополуччя країн, виражене у ВВП на душу населення. Це підтверджується високим коефіцієнтом детермінації в першій моделі ($R^2 = 0.970$), що показує високу ступінь поясненої варіації ВВП на основі соціальних аспектів глобалізації.

Друга модель, яка включала більше економічних показників, таких як прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції, експорт і імпорт товарів і послуг, показала практично ідеальний коефіцієнт детермінації ($R^2 = 0.999$). Це свідчить про великий вплив експорту та негативний вплив імпорту на економічну продуктивність країн.

Остання модель, що використовувала панельну регресію для країн G7, показала високий загальний R^2 (0.992186).

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

3.1. Поточна ситуація процесу транснаціоналізації в Україні

Процеси транснаціоналізації в сучасному світі характеризуються зростаючою домінуючою роллю транснаціональних корпорацій, які є основою сучасних економічних відносин та найвпливовішою формою міжнародного бізнесу. Під впливом глобалізації та інтеграції світової економіки, транснаціональні корпорації завойовують нові ринки та прагнуть до подальшого розширення своєї економічної влади. Деякі ТНК набувають настільки великого впливу, що перевершують окремі держави. Для України важливо розуміти, що діяльність ТНК не тільки відкриває додаткові можливості для економічного зростання та розвитку, але й може знижувати рівень економічної незалежності, впливаючи на формування державної політики регулювання ринків та секторів національної економіки. Проблеми взаємодії з ТНК в Україні набувають особливої актуальності, що робить цю тему одним з пріоритетних та дискусійних напрямків сучасних економічних досліджень.

Аналізуючи графік (рис.3.1) можна зазначити, що Україна має доволі хиткий показник. Згідно з графіком ВВП на душу населення України за 2000-2022 роки, спостерігається стійке зростання з 2000 по 2008 роки, значний спад у 2009 році через світову економічну кризу, подальше зростання з 2010 по 2013 роки, а також значне зниження у 2014 та 2015 роках через політичну та економічну нестабільність. З 2016 по 2019 роки ВВП поступово збільшується, але у 2020 році знову спадає через пандемію COVID-19. Найвищий рівень ВВП був досягнутий у 2021 році, а у 2022 році знову спостерігається зростання. Економічне зростання у період з 2000 по 2008 роки свідчить про позитивні реформи, спад у 2009 році відображає глобальні труднощі, а відновлення після

2015 року демонструє адаптацію економіки до нових умов. Процес євроінтеграції України, зокрема підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році, мав значний вплив на економіку, сприяючи реформам та відкриттю нових ринків, що відобразилося на поступовому зростанні ВВП у наступні роки.

Рис.3.1. Динаміка ВВП на душу населення України за 2000-2022рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [22].

Україна активно бере участь у глобалізаційних процесах, що має ряд позитивних наслідків для країни (рис.3.2). Найбільший вплив глобалізація чинить на економіку України, допомагаючи вирішувати різні проблеми.

Рис.3.2. Динаміка індексу глобалізації України за 2000-2021 рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [13].

Інвестиції в економіку сприяють швидшому розвитку країни та підвищенню рівня життя громадян. Важливо також виявити загрози і негативні наслідки, які несе глобалізація для України. По-перше, це посилення розриву в економічному та соціальному розвитку між Україною і країнами "золотого мільярда". За даними ООН, різниця між ВВП багатих і бідних країн зросла у 2010 році, що свідчить про прискорення цього процесу. Це призводить до зростання безробіття, бідності та бездомності, а також до техногенного навантаження та погіршення стану довкілля. Економічна і політична слабкість України, пригнічення внутрішнього ринку та національної економіки можуть витіснити країну з конкурентного середовища. Тіньова економіка розширюється до глобального рівня, що ускладнює контроль з боку держави.

Аналізуючи діаграму (рис.3.3), графік показує динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну та з України з 2000 по 2023 роки. ПІІ в Україну демонструють значне коливання, зокрема різкі підйоми у 2005, 2007, 2010 та 2013 роках, а також спад у 2009 та 2014 роках.

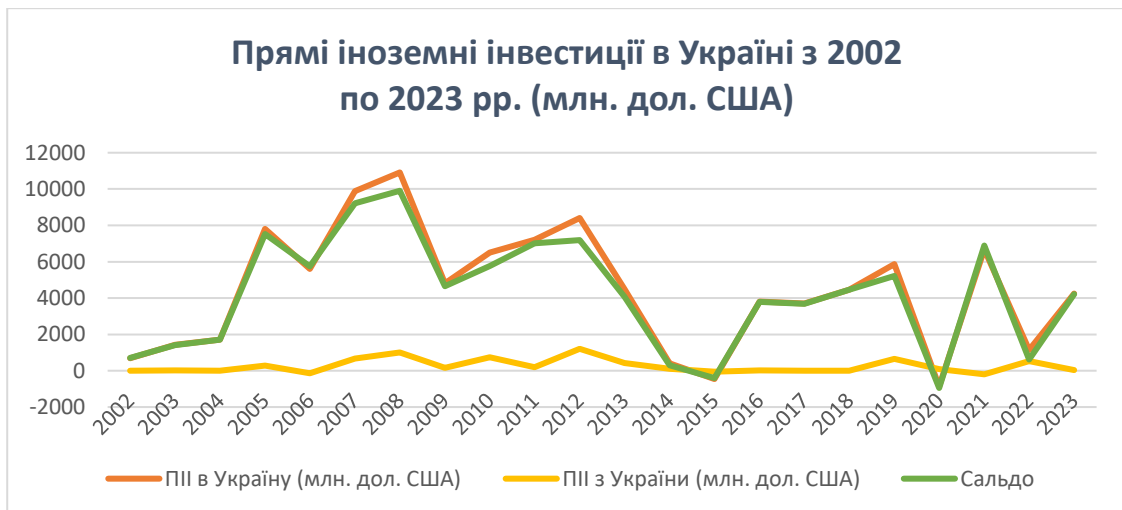

Рис.3.3. Динаміка прямих іноземних інвестицій України за 2000-2023рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [20].

Аналізуючи діаграму (рис.3.3), графік показує динаміку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну та з України з 2000 по 2023 роки. ПІІ в Україну

демонструють значне коливання, зокрема різкі підйоми у 2005, 2007, 2010 та 2013 роках, а також спад у 2009 та 2014 роках. Сальдо ПІІ, яке переважно позитивне, також варіюється, зокрема зниження у 2014-2015 роках, ймовірно, через анексію Криму та конфлікт на сході України. Основними інвесторами в Україну є країни Європейського Союзу, США та Китай, які вкладають в енергетику, сільське господарство, ІТ та інфраструктуру. Натомість Україна інвестує здебільшого у сусідні країни та інші ринки, орієнтуючись на виробничий сектор та торгівлю.

Аналізуючи таблицю 3.1 можна зробити висновки, що у списку цих компаній 5 з них є державними. Дві компанії входять до групи «Нафтогаз» (Газопостачальна компанія "Нафтогаз трейдинг, АТ "Укргазвидобування"). Найбільші компанії України охоплюють ключові галузі економіки (табл. 3.1.), такі як нафтогаз, роздрібна торгівля, електроенергетика, торгівля газом, видобуток газу, передача електроенергії, транспорт та оптова торгівля сільськогосподарською продукцією.

Таблиця 3.1

Найбільші компанії України за 2022 рік

№	Назва	Обіг, млрд грн	Галузь
1	АТ «НАК» Нафтогаз України»	169,9	Нафтогаз
2	ТОВ «АТБ-Маркет»	148,3	Роздрібна торгівля
3	ТОВ «Д.Треїдинг»	144,2	Електроенергетика
4	ДП "НАЕК "Енергоатом"	134,2	Електроенергетика
5	ТОВ "Газопостачальна компанія "Нафтогаз трейдинг"	132	Торгівля газом
6	АТ "Укргазвидобування"	86,4	Добування газу
7	ПрАТ "НЕК "Укренерго"	82,3	Передача електроенергії
8	АТ "Українська залізниця"	74,6	Транспорт
9	ТОВ "Сільпо-фуд"	70	Роздрібна торгівля
10	ТОВ "Кернел-трейд"	68	Оптова торгівля агропродукцією

Джерело: Складено автором на основі даних [32].

ВАТ «Нафтогаз України» (169,9 млрд грн) відіграє значну роль в енергетичній безпеці Європи, сприяючи інтеграції до світових енергетичних ринків. ТОВ «АТБ-Маркет» (148,3 млрд грн) залучає міжнародні бренди та роздрібні інвестиції, підвищуючи конкурентоспроможність. ТОВ «Д.Трейдінг» (144,2 млрд грн) і ДП «Енергоатом» (134,2 млрд грн) забезпечують енергетичну стабільність і розвиток електроенергетики. Інші компанії, такі як «Нафтогаз Трейдинг», «Укргазвидобування», «Укренерго», АТ «Українська залізниця», «Сільпо-Фуд», ТОВ «Кернел Трейд», відіграють важливу роль у забезпеченні національної економіки ресурсами, інфраструктурою та товарами, що сприяє економічному зростанню та підвищує рівень глобалізації України.

3.2. Перспективи, проблеми і наслідки євроінтеграції

У 2014 році український народ визначив свій шлях до європейської інтеграції через революційні події, що призвели до змін у політичному курсі країни. Це відкрило нові перспективи в геополітичних відносинах, де Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу.

Процес інтеграції не є швидким і потребує активної участі державних службовців, політиків та громадян. Особливо активною силою в руху стала молодь, яка виступила на передових рубежах Революції Гідності. Європейська інтеграція необхідна для задоволення потреб майбутнього покоління українців, які хочуть жити та працювати у своїй країні, у створенні сприятливих умов для їхнього особистого й професійного розвитку. [31]

24 лютого 2022 року розпочалася повномасштабна російська агресія, яка призвела до жорстоких вбивств, обстрілів і руйнування цивільної інфраструктури на українській землі: дитячі садки, школи, університети, житлові будинки, залізничні станції, пологові будинки та лікарні. Країна почала жити у нових реаліях воєнного стану і, зокрема, потребує переорганізації освітнього процесу, включаючи для біженців, які виїхали за кордон. [27],[28].

Підсумовуючи все, можна виділити ряд негативних та позитивних рис транснаціоналізації в розвитку економічної системи України (табл. 3.2).

Серед основних переваг вступу до ЄС, які виділяють вчені є:

- Економічні переваги. Вступ нашої держави до ЄС може забезпечити її стабільне зростання економіки, завдяки тому що з'являється доступ до нових ринків, збільшення інвестицій і відкритість кордонів між державами.
- Освітньо-соціальні переваги через взаємний обмін студентами, культурою, традиціями.
- Політичні інтереси. В умовах повномасштабної війни, яка почалася 24 лютого 2022 році і триває по сьогодні (2024 рік) Україна потребує додатковий захист від агресії з боку сусідніх країн. Також це може допомогти Україні стати більш демократичною та прозорою.[33]

Також можна виділити і мінуси :

- ЄС може мати певні додаткові витрати для держави, а для України це зараз важка тема через війну.
- Можливість конкуренції між країнами ЄС, можлива необхідність адаптації до європейського ринку та стандартів.
- Можливий політичний натиск на державу, якому потрібно буде протистояти.
- Можливість нових реформ та змін в країні.
- Культурні виклики, щодо стереотипів і відкритості до мігрантів, що може стати проблемою для деяких українців.

Таблиця 3.2

Риси ТНК

Позитивні риси	Негативні риси
Міжнародна спеціалізація на базі взаємопроникнення капіталу	Посилення конкуренції на внутрішньому ринку, занепад вітчизняного виробника
Формування міжнародних галузевих та господарських територіальних одиниць (кластерів)	Поступова руйнація національного економічного державного суверенітету – поява наднаціональних економічних утворень – ТНК
Вирівнювання національних відтворювальних виробничих структур	Різне зростання транскордонного злиття і поглинання вітчизняних компаній
Свобода пересування факторів виробництва, товарів	Розташування на території держави трудомістких, енергоємних та матеріаломістких, екологічно небезпечних виробництв
Доступ до більш якісних і дешевих ресурсів	Відтік капіталу, перерахунок прибутку в промислово розвинуті країни
Розвиток науково-технічної сфери	Уникнення оподаткування прибутку
Розширення інноваційної діяльності	Розподіл фінансових ресурсів країни між крупними ТНК з обмеженим фінансуванням середнього бізнесу
Якісний розвиток виробництва країни	Занепад галузей економіки, які не є привабливими для ТНК
Посилення ролі держави (країни – базування ТНК) в міжнародному просторі	Вплив ТНК на економічну владу країни

Джерело: Складено автором на основі даних [33].

З огляду на це, можна сказати, що шлях України є складним та реформаційним, але рухи відбуваються. Сьогодні Україна впевнено і інтенсивно намагається прямувати до ЄС. Євроінтеграція створить добрі умови як для політичного, соціального та економічного розвитку суспільства і надасть більші можливості для боротьби з ворогом.

3.3. Роль інноваційних технологій в транснаціональній економіці

Європейський досвід показує, що можливості технологій штучного інтелекту, враховуючи сучасні вимоги цифровізації публічного управління є найбільш актуальними і затребуваними до вирішення широкого комплексу

адміністративних завдань, пов'язаних з практикою надання муніципальних послуг громадянам та організаціям. Більш того, штучний інтелект може використовуватися в практиці надання багатьох послуг в рамках будь якої життєвої ситуації громадянина, надання своєчасних і релевантних відповідей громадянам на їх питання, при виявленні і прогнозуванні потреб окремих осіб і груп населення, а також при розробці планів ефективного використання муніципальних ресурсів [28].

Кожен аспект міського управління – від транзитних послуг і інфраструктури до планування територій, економічного розвитку, служб екстреної допомоги, розваг і відпочинку – потребує розуміння життєдіяльності населення та моделей їхнього пересування в містах. Використання штучного інтелекту для збору великих обсягів даних з мереж «Інтернету речей» дозволяє прогнозувати ситуації і приймати відповідні рішення для покращення міського середовища.

В деяких європейських містах здійснюються проєкти з впровадження штучного інтелекту та Інтернету речей в управлінні міським господарством. Одним з найвідоміших місцевих проєктів Інтернету речей є «EasyPark», який вирішує питання адміністрування паркувального простору, а також його планування і управління. На сьогоднішній день програма «EasyPark» діє у містах 20 європейських країн та більше ніж 4000 містах : Швеції, Данії, Норвегії, Німеччини, Франції, Фінляндії, Італії, Іспанії, Австрії, Нідерландів, Австралії, Сербії, Бельгії та Словенії. Кожна з цих країн має власний вебсайт для впровадження цієї програми [28].

Для України досвід використання штучного інтелекту в муніципальному управлінні є важливим орієнтиром для створення відповідної нормативно-правової бази. Проте, процес іде повільно і наразі обмежується лише загальними деклараціями про необхідність слідувати за світовими тенденціями у напрямку побудови цифрового суспільстві. Рейтинг «ТОП 100» міст, на першому місці

цього рейтингу знаходиться місто Оденсе (Данія), яке активно використовує технології штучного інтелекту для свого розвитку. У першу десятку цього рейтингу також входять міста з Данії, Фінляндії та Франції. Оцінювання проводилося за такими критеріями, як розвиток розумного паркування, каршерінгу, трафіку, громадського транспорту, використання чистої енергії, розумних будинків, утилізації відходів, охорони навколишнього середовища, участі громадян, оцифрування уряду, міського планування, освіти, бізнес-екосистем, 4G, швидкості інтернету, WiFi та проникнення смартфонів у повсякденне життя. Серед світових лідерів за рівнем цифрового розвитку виділяються європейські міста, такі як Ставангер (Норвегія), Стокгольм (Швеція) та Відень (Австрія). [29]

Індекс Глобальної Інновації – це рейтинг інноваційних можливостей і результатів світових економік. Він вимірює інновації на основі критеріїв, які включають інституції, людський капітал і дослідження різних сфер [30].

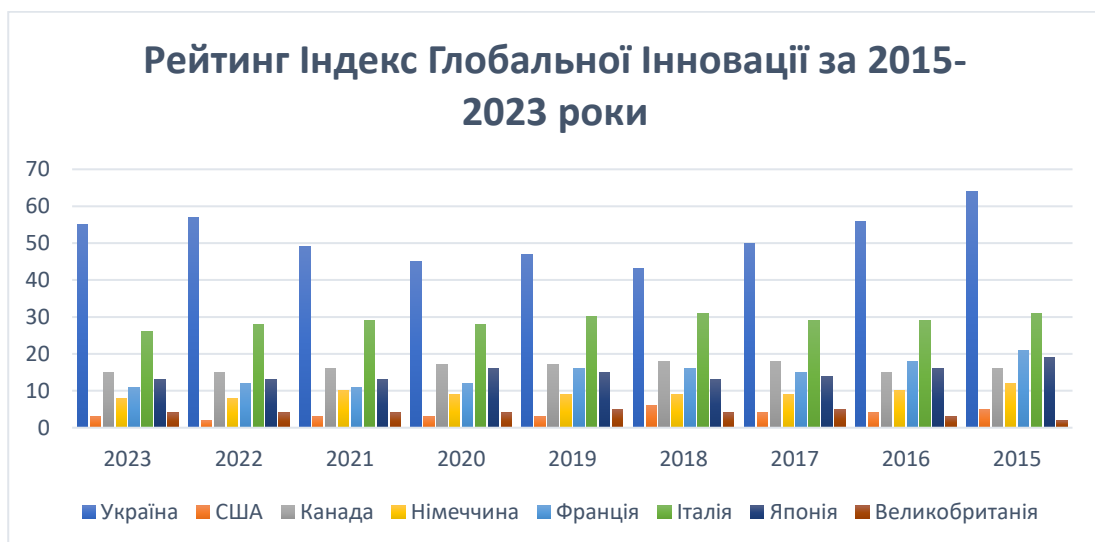

Рис.3.4. Рейтинг індексу глобальної інновації України та країн G7 за 2015-2023рр.

Джерело: Складено автором на основі даних [36].

Аналізуючи графік (рис.3.4), важливо сказати, що ті країни, які на графіку мають найменші стовпці – ці на більш високих позиціях. Почнемо ми з України,

бо серед країн G7, країна має найнижчий показник (55 місце). Україна має значний потенціал у сфері ІТ та агротехнологій, але стикається з викликами, пов'язаними з недостатнім фінансуванням та інфраструктурою для підтримки інновацій, багато молоді виїхало з країни до початку повномасштабної війни, але найбільша кількість починаючи з 24 лютого 2022 року.

Італія має менший рівень інноваційної активності (26 місце) порівняно з іншими країнами G7, але все ж підтримує розвиток у галузях моди, дизайну та машинобудування, наприклад відомі люксові бренди, автомобілі фірми “Fiat” та інше. Канада займає 15 місце у 2023 році та інвестує у наукові дослідження та інновації, особливо у галузі інформаційних технологій, біотехнологій і чистих технологій. Японія є провідною країною у галузі технологічних інновацій з фокусом на електроніку, робототехніку та автомобілебудування (Sony, Panasonic, Toyota). Далі йде Франція, яка займає 11 місце і Німеччина, яка займає 8 місце. В лідерах залишається Великобританія (4 місце) та США (5 місце). Велика Британія також є важливим центром інновацій завдяки сильній дослідницькій базі, численним інноваційним центрам і високому рівню підприємницької активності (Оксфордський і Кембриджський університети). США є світовим лідером у галузі інновацій завдяки високим інвестиціям у наукові дослідження та розробки (R&D), великій кількості стартапів та технологічних компаній, а також наявності найкращих університетів світу.

Штучний інтелект та інновації виступають рушійною силою економічної трансформації України, забезпечуючи зростання продуктивності, створення інноваційних продуктів і послуг, удосконалення управлінських процесів та зміцнення глобальної конкурентоспроможності, що в сукупності сприяє динамічному розвитку та інтеграції країни в світову економіку.

ВИСНОВКИ

Досліджено особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій на країни G7 та Україну. Дослідження показує, що перш ніж стати найвпливовішими суб'єктами міжнародних економічних відносин, вони пройшли історично багато етапів, кожен який супроводжується появою нових галузей, відкриттям різних інноваційних, соціальних, економічних виробництв та сфер послуг, завоювання мало відомих ринків шляхом використання методів експансії.

Транснаціоналізація – це явище, в якому існує міжнародний взаємозв'язок, який впливає на суспільство через економіку, культурний обмін і в деяких випадках політичні ідеології.

За критерієм обсягу активів найбільші ТНК світу є переважно фінансовими інституціями. Визначено погляд багатьох науковців, що це є цілком природнім фактом. Фінансовий капітал виявив найбільшу здатність до росту в умовах глобалізації. У таких обставинах фінансові установи здобули виразну перевагу перед промисловими корпораціями у конкурентній боротьбі, що в результаті призвело до домінування фінансових ТНК.

У 21 столітті розвиток відбувається дуже стрімко, зростають ролі ТНК і масштаби транснаціоналізації, що наглядно виявляється в їх участі у створенні робочої сили, міжнародного руху капіталу та у створенні світового валового продукту. Визначено, що країни G7 мають високий рівень індексу глобалізації, що впливає на транснаціоналізацію.

Встановлено, що глобалізація країн G7 за період з 2012 по 2023 рік з 2017 року ці країни значно активізували свою співпрацю, що позитивно вплинуло на їхній індекс глобалізації. Канада і Великобританія конкурували в індексі глобалізації, причому Великобританія змогла покращити свої позиції, незважаючи на Брексит. Франція та Німеччина у 2017 році також зробили

значний стрибок у глобалізації, активно співпрацюючи в економічних та безпекових питаннях. Міграційна криза 2015 року мала негативний вплив на Німеччину, проте до 2018 року її заходи з інтеграції мігрантів сприяли соціальній глобалізації. Італія зберігала позиції в топ-25 країн за індексом глобалізації, з покращенням у 2018 році, завдяки співпраці з Німеччиною та Францією. США піднялися з топ-35 на 27 місце у 2017 році і утримували 25 місце у 2023 році, тоді як Японія залишалася найменш глобалізованою серед країн G7. Таким чином, спільні економічні та політичні заходи, інвестиції в інфраструктурні проекти та співпраця у сфері безпеки сприяли зміцненню позицій країн G7 на світовій арені.

Проаналізовано, що у країнах G7 тенденцію до зростання ВВП на душу населення є, попри тимчасові спади, спричинені пандемією COVID-19 та іншими економічними викликами. ВВП на душу населення в США зріс з 36,329 доларів у 2000 році до 76,329 доларів у 2022 році, з невеликим зниженням у 2020 році, яке швидко відновилося. Канада також продемонструвала зростання з 24,271 доларів у 2000 році до 55,522 доларів у 2022 році, зі спадом у 2020 році та подальшим відновленням. Схожі тенденції спостерігалися у Великобританії, Франції та Німеччині, тоді як Японія відзначилася зниженням показника через падіння споживчого попиту та вплив пандемії. У 2014 році всі країни G7, окрім США, зазнали незначного спаду, зокрема через зниження ВВП Німеччини та рецесію в Італії. Зростання загального індексу економічної глобалізації у країнах G7 свідчить про більшу відкритість та взаємодію зі світом, зокрема завдяки політичним, економічним та соціокультурним змінам. Водночас рівень економічної глобалізації США та Канади відстає від країн ЄС, тоді як Японія демонструє позитивний стрибок в економічному індексі глобалізації. Глобальна торгівля як частка світового ВВП після фінансової кризи повільно відновлюється, хоча Сполучені Штати та Японія мають зниження торгових часток порівняно з глобальною тенденцією з 2000 року. Однак, Японія підвищує

свою відкритість з 2012 року, на відміну від США, де розрив з глобальною торгівлею збільшився.

Доведено, що за останні три десятиліття виявлено стабільне зростання іммігрантського населення, зокрема, значні сплески в Німеччині у 2015-2020 роках, викликані прийомом мігрантів з Північної Африки та Близького Сходу. Італія, після спаду у 2010-2015 роках, продемонструвала відновлення темпів зростання іммігрантського населення у 2015-2020 роках. Японія також прискорила зростання іммігрантського населення у цей період, хоча її загальний рівень соціальної глобалізації залишається відносно низьким порівняно з іншими країнами G7. У Сполучених Штатах спостерігається спад темпів зростання іммігрантського населення з 2000-х років, що негативно впливає на їхні показники соціальної глобалізації. Лідерами за індексом соціальної глобалізації є Велика Британія, Німеччина та Франція, які демонструють високу міжнародну участь та дипломатичну активність. США та Канада також мають високі показники, відображаючи їхню важливу роль у глобальних політичних процесах. Велика Британія відіграє ключову роль у НАТО та ООН, організовує важливі саміти та бере участь у миротворчих місіях. Німеччина є провідною країною в ЄС, формує економічну політику та вирішуючи європейські кризи, тоді як Франція активно впливає на міжнародну політику через франкофонію та проведення міжнародних самітів. США та Канада відіграють важливу роль у ООН та міжнародних екологічних ініціативах. Попри відносно низькі показники соціальної глобалізації, Японія зберігає вплив завдяки економічній дипломатії та участі в міжнародних форумах. Основний висновок полягає в тому, що, незважаючи на різні темпи зростання іммігрантського населення та індекси соціальної глобалізації, країни G7 продовжують відігравати ключову роль у глобальних політичних та економічних процесах завдяки своїй активній участі в міжнародних організаціях та дипломатичних ініціативах.

За результатами проведених тестувань трьох регресійних моделей для оцінки впливу різних аспектів глобалізації на ВВП на душу населення, перша

модель показала, що соціальна глобалізація має значний позитивний вплив на ВВП на душу населення, тоді як економічна і політична глобалізація не є статистично значущими. Друга модель виявила, що загальний індекс глобалізації та експорт мають позитивний вплив на ВВП на душу населення, тоді як імпорт негативно впливає на цей показник. Кореляційний аналіз підтвердив, що високий рівень глобалізації, зокрема соціальної та економічної, асоціюється з вищим рівнем економічного благополуччя.

Встановлено, що Україна активно інтернаціоналізується та втягується у світові економічні процеси. Про інтенсивний процес інтернаціоналізації свідчать прямі іноземні інвестиції, торгівля з іншими країнами, а також участь у міжнародних економічних об'єднаннях і договорах, наприклад, Угода про асоціацію з ЄС. Однак цей процес також стикається з викликами, зокрема зростанням рівня конкуренції, необхідністю вдосконалення законодавства та боротьби з корупцією, а також необхідністю адаптації до змін на світовому ринку. Крім того, інтернаціоналізація може створити деякі внутрішні проблеми, такі як розрив між рівнями економічного розвитку в країні та поглиблення тіньової економіки. Тому сучасну ситуацію інтернаціоналізації в Україні можна охарактеризувати як активний процес, який водночас потребує уваги до вирішення низки внутрішніх і зовнішніх викликів.

Проаналізовано, що процес євроінтеграції має більше плюсів, ніж мінусів. Позитивні сторони включають економічні переваги, освітньо-соціальні можливості, політичні переваги в контексті захисту від агресії, а також розвиток науково-технічної сфери. Тим не менш, зазначено й певні негативні аспекти, такі як можливі додаткові витрати для держави, конкуренція на європейському ринку та можливий політичний натиск. Україна, має потенціал у сфері ІТ та агротехнологій, але має низький рівень інноваційних можливостей, зокрема через фінансові можливості. Рейтинг індексу глобальної інновації показує, що Україна має значне просторове для покращення у цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бікулов Д. Т. Стратегічний менеджмент портфеля брендів структурного підрозділу ТНК на локальному ринку / Д. Т. Бікулов, В. А. Гаркуша, О. О. Головань, О. М. Олійник, С. В. Маркова // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2020. – Т. 26, № 2. – С. 80-89.
2. Брензович К. С. Вплив національних ТНК на формування позицій США на світових ринках / К. С. Брензович, Ю. О. Майборода // Інфраструктура ринку. – 2020. – Вип. 43. – С. 3-8.
3. Немировська О.В. Формування ефективного механізму взаємодії національної економіки з транснаціональною економікою з ТНК: Дис. к.е.н.: 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». Ірпінь, 2016. – С.19.
4. Лимонова Е.М., Архіпова К.С. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації / Е.М. Лимонова, К.С. Архіпова // Європейський вектор економічного розвитку. –2014. –№ 1 (16). –С. 93–101. –С. 93.
5. Скавронська І.В., Мадараш О.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік / І.В. Скавронська, О.В. Мадараш // Молодий вчений. –2016. –№4. –С. 197–200.
6. Вдовенко, Н. М., Сухомлин, Л. В., Бачкір, І. Г., & Гнатенко, І. А. (2021). Управлінські засади моделювання державних пріоритетів в інноваційній економіці: диверсифікація підприємницької діяльності та адаптування ринку. Економіка та держава, (9), 19-23.
7. Венгер В. В. Особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації [Електронний ресурс]:European scientific journal of Economic and Financial innovation. – 2019. –№2(4).
8. Топ-10 країн за Fortune500. URL: <https://fortune.com/ranking/global500/> (дата звернення: 05.04.2024).

9. Венгер В. В. Особливості формування та розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації / В. В. Венгер // Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. – 2019. – 2(4). – С. 30-44.
10. Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» від 10.09.1991 р. No 1540а-ХІІ.
11. Швець Ю.О., Сухаренко Т.А. Основні етапи розвитку транснаціональних компаній та їх зв'язок з глобалізацією / Ю.О. Швець, Т.А. Сухаренко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – No 3. – Т. 1. – С. 204–209. – С. 206.
12. Закон України. "Про запобігання корупції" від 29.09.2017р. No 839.
13. KOF Index of Globalization. URL: <http://globalization.kof.ethz.ch>. (дата звернення: 04.04.2024).
14. Figge L., Martens P. Globalization Continues: The Maastricht Globalization Index Revisited and Updated. Globalizations. 2014. No 11. [URL: http://pimmartens.info/wp-content/uploads/2013/05/Figge\)and\)Martens_2014_Globalisation\)continues.pdf](http://pimmartens.info/wp-content/uploads/2013/05/Figge)and)Martens_2014_Globalisation)continues.pdf). (дата звернення: 05.04.2024).
15. Vujakovic P. How to measure globalization? A new globalization index (NGI). FIW Working Paper. 2010. No 46. URL: <http://www.fiw.ac.at/fileadmin>. (дата звернення: 05.04.2024).
16. Vujakovic P. How to measure globalization? A new globalization index (NGI). FIW Working Paper. 2010. No 46. URL: <http://www.fiw.ac.at/fileadmin>. (дата звернення: 05.04.2024).
17. Vujakovic P. How to measure globalization? A new globalization index (NGI). FIW Working Paper. 2010. No 46. URL: <http://www.fiw.ac.at/fileadmin>. (дата звернення: 07.04.2024).
18. Прохорова М. Е. Особливості та тенденції розвитку процесів транс націоналізації в XXI столітті [Електронний ресурс]. – URL:

- dspace.nau.edu.ua › bitstream › NAU › Прохорова М. (дата звернення: 16.04.2024).
19. Miriam Tedeschi, Ekaterina Vorobeva, Jussi S. Jauhiainen. Transnationalism: current debates and new perspectives 2022. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10708-020-10271-8> (дата звернення: 17.04.2024).
20. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2024).
21. ВВП на душу населення країн Великої Сімки та України. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=DE-FR-IT-GB-US-CA-JP> (дата звернення: 22.04.2024).
22. ВВП на душу населення країн Великої Сімки. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=DE-FR-IT-GB-US-CA-JP-UA> (дата звернення: 22.04.2024).
23. Сімахова А. О., & Грицик, Т. О. (2021). Сучасна транснаціоналізація економіки України. Економіка, управління та адміністрування, (4(98), 64–68. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-4\(98\)-64-68](https://doi.org/10.26642/ema-2021-4(98)-64-68) (дата звернення: 22.04.2024).
24. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. No 2145-VIII: станом на 6 квіт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.04.2024).
25. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода Україна від 27.06.2014 р.: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 24.04.2024).
26. Фінансовий портал [Електронний ресурс]. – URL: <http://minfin.com.ua>. (дата звернення: 24.04.2024).

- 27.Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підручник. Київ : Либідь, 2008. 408 с.
- 28.Косоруков А.А. Технології штучного інтелекту в сучасному державному управлінні.Соціодинаміка. 2019. № 5. С. 4358. DOI: 10.25136 / 2409-7144.2019.5.29714 (дата звернення: 24.04.2024).
- 29.Квітка, С., Новіченко, Н., & Бардах, О. Штучний інтелект у муніципальному управлінні: вектори розвитку. Аспекти публічного управління. 2021, Т.9,№4, С. 85 .URL: <https://doi.org/10.15421/152140>. (дата звернення: 03.05.2024)
- 30.Global Innovation Index.URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/about>(дата звернення: 04.05.2024).
- 31.К.Гладков. Розвиток освіти в умовах євроінтеграційних процесів України URL: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/163085/2022_7_Material_conference_16_06_2022-34-36.pdf?sequence=1 (дата звернення: 04.05.2024).
- 32.Електронний ресурс інтернет мережі. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/weeklycharts/2024/03/28/711683/> (дата звернення: 04.05.2024).
- 33.О.V.Nemyrovska. Analysis and assessment of economic activities of Tncs in Ukraine.URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3643>
- 34.Качур А.В. Могилко Д.М.ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-9> (дата звернення: 05.05.2024).
- 35.Viktoria Hulitska, Alina Pyvovar. European integration of Ukraine: problems and prospects. URL: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.4> (дата звернення: 05.05.2024).

36. Global Innovation Index Рейтинг. URL:

<https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf> (дата звернення: 05.05.2024).

37. Полупанова У.С., к.е.н., доцент Бичкова Н.В. «Динаміка глобалізаційних процесів на прикладі країн Великої Сімки» опубліковані в науковому фаховому виданні, оприлюднені на другій міжнародній науково-практичній конференції (м. Одеса, 31 травня 2024 р.) / за загальною редакцією д.е.н., проф. Якубовського С.О., к.е.н., доц. Крючкової Н.М., доктора філософії Алексеєвської Г.С. – Одеса: Одес.нац.ун-т ім. І.І. Мечникова, 2024.

ДОДАТКИ

Таблиця А.1

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
США за 2000-2021 роки**

Рік	GDP per capita	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	36,329	77,13	64,81	74,16	92,43
2001	37,133	77,34	64,01	76,13	91,87
2002	37,997	77,07	62,09	77,22	91,91
2003	39,49	77,35	62,91	77,33	91,81
2004	41,724	77,97	64,84	77,62	91,45
2005	44,123	78,12	64,46	78,44	91,46
2006	46,32	79,65	65,77	81,66	91,54
2007	48,05	81,09	66,89	84,41	91,95
2008	48,57	80,58	64,7	85,04	92
2009	47,57	80,5	63,31	85,21	91,63
2010	47,194	80,6	64,22	84,27	91,69
2011	48,65	80,75	64,78	85,58	91,89
2012	50,065	80,62	64,93	84,78	92,15
2013	51,784	80,94	65,06	85,68	92,09
2014	53,291	81,32	66,34	85,69	91,92
2015	55,123	81,35	65,5	86,19	92,37
2016	56,762	81,85	66,74	86,52	92,28
2017	57,866	82,05	67,52	86,32	92,31
2018	59,907	81,97	67,06	86,63	92,2
2019	65,12	82,09	67,05	87,06	91,15
2020	63,528	81,03	66,32	84,49	92,28
2021	70,219	81,32	66,32	85,48	92,17

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

Таблиця А.2

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
Канади за 2000-2021 роки**

Рік	GDP per capita	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	24,271	81,43	70,87	83,09	90,39
2001	23,822	81,07	69,85	83,06	90,37
2002	24,255	79,51	66	82,94	89,73
2003	28,3	80,28	67,74	83,14	90,7
2004	32,143	80,52	68,02	83,67	89,97
2005	36,382	80,54	67,71	84,06	89,98
2006	40,504	80,79	67,58	84,84	90,12
2007	44,659	81,94	68,2	87,64	90,18
2008	46,71	81,88	67,06	88,31	90,51
2009	40,876	82,16	67,15	88,72	90,84
2010	47,562	82,37	67,16	89,37	90,84
2011	52,223	82,53	66,99	89,65	91,19
2012	52,669	82,65	66,91	90,5	91,25
2013	52,635	82,58	66,78	89,89	91,32
2014	50,955	83,54	69,31	90,17	91,38
2015	43,596	83,54	69,08	90,3	91,75
2016	42,315	83,87	69,98	89,86	91,97
2017	45,129	83,9	70,46	89,56	91,86
2018	46,548	84,2	71,17	89,51	92,12
2019	46,374	84,44	71,99	89,39	92,12
2020	43,562	83,75	71	89,16	91,27
2021	52,515	83,62	70,57	88,74	91,71

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

Таблиця А.3

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
Німеччини за 2000-2021 роки**

	GDP per capita	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	23,694	83,41	78,77	75,3	96,15
2001	23,628	83,59	78,56	76,43	95,79
2002	25,197	82,1	77,69	73,35	95,25
2003	30,31	84,42	78,48	78,74	96,04
2004	34,106	84,84	79,1	79,67	95,75
2005	34,52	85,51	79,98	80,82	95,74
2006	36,353	86,36	80,67	82,03	96,38
2007	41,64	87,61	80,48	84,87	97,49
2008	45,612	87,16	79,41	85,25	96,8
2009	41,65	86,73	78,03	85,62	96,56
2010	41,572	86,77	77,62	86,23	96,46
2011	46,705	87,03	77,99	86,61	96,5
2012	42,855	87,35	78,3	87,16	96,61
2013	46,298	87,34	78,03	87,32	96,66
2014	48,023	87,78	79,4	87,34	96,59
2015	41,103	87,8	79,19	87,53	96,68
2016	42,136	88,35	80,4	87,44	97,21
2017	44,652	88,85	81,06	87,78	97,72
2018	47,939	88,84	80,9	87,88	97,73
2019	46,805	88,86	81,28	87,81	97,48
2020	46,749	88,34	80,2	87,53	97,48
2021	51,426	88,97	81,28	87,82	97,8

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

Таблиця А.4

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
Великобританії за 2000-2021 роки**

	GDP per capita	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	24,271	85,52	79,69	80,38	96,5
2001	23,822	85,67	79,58	80,96	96,46
2002	24,255	84,82	78,77	79,63	96,06
2003	28,3	86,74	79,76	83,79	96,66
2004	32,143	86,59	78,86	84,62	96,3
2005	36,382	86,87	79,01	85,6	96
2006	40,504	87,14	78,88	86,3	96,25
2007	44,659	87,85	78,25	88,86	96,46
2008	46,71	87,81	78,37	88,74	96,34
2009	40,876	88,17	79,12	88,97	96,41
2010	47,562	88,42	79,94	89,24	96,09
2011	52,223	89,03	80,58	90,19	96,32
2012	52,669	88,98	80,12	90,46	96,37
2013	52,635	88,96	80,09	90,36	96,42
2014	50,955	88,87	79,71	90,46	96,44
2015	43,596	89,02	79,89	90,34	96,84
2016	42,315	89,11	80,6	89,88	96,86
2017	45,129	89,46	81,35	89,65	97,37
2018	46,548	89,33	81,29	89,63	97,05
2019	46,374	89,3	81,09	89,41	97,38
2020	43,562	88,55	79,95	88,7	97,01
2021	52,515	88,39	79,56	88,22	97,39

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

Таблиця А.5

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
Франції за 2000-2021 роки**

Рік	GDP per capita (млн.дол.США)	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	22,416	81,71	76,59	72,01	96,54
2001	22,449	82,17	76,42	73,57	96,5
2002	24,288	81,75	74,86	74,55	95,84
2003	29,627	82,3	74,4	76,24	96,27
2004	33,797	83,7	74,8	79,58	96,71
2005	34,768	83,78	74,95	79,54	96,84
2006	36,470	84,58	75,94	80,51	97,3
2007	41,557	86,24	76,6	84,25	97,89
2008	45,515	85,95	75,49	84,33	98,05
2009	41,737	85,85	74,66	84,84	98,06
2010	40,676	86,55	76,17	85,53	97,94
2011	43,846	86,75	75,65	86,76	97,83
2012	40,870	87,07	75,92	87,57	97,72
2013	42,602	86,88	75,37	87,66	97,62
2014	43,068	87,85	77,96	87,94	97,65
2015	36652	87,69	77,86	87,53	97,67
2016	37062	87,77	78,11	87,48	97,72
2017	38781	87,61	78,74	86,48	97,61
2018	41557	87,81	79,06	86,58	97,81
2019	40494	87,86	79,47	86,43	97,68
2020	39179	86,88	77,08	85,75	97,81
2021	43671	87,19	77,97	85,9	97,69

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

Таблиця А.6

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
Італії за 2000-2021 роки**

	GDP per capita	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	20,137	79,13	72,85	71,18	93,35
2001	20,5	79,73	72	71,87	95,37
2002	22,376	77,66	67,47	70,54	94,98
2003	27,526	78,03	65,85	73,45	94,78
2004	31,317	78,47	66,71	74,27	94,42
2005	32,055	78,71	67,15	74,11	94,88
2006	33,529	79,58	68,06	74,39	96,28
2007	37,87	81,62	68,88	78,03	97,96
2008	40,944	81,12	67,27	78,13	97,97
2009	37,226	80,7	66,49	77,64	97,98
2010	36,035	81,3	67,19	79,01	97,71
2011	39,649	81,37	67,18	79,34	97,59
2012	35,051	81,79	67,12	80,71	97,53
2013	35,56	81,81	66,84	81,02	97,56
2014	35,565	82,36	69,06	80,62	97,4
2015	30,242	82,69	70,03	80,26	97,78
2016	30,96	82,92	69,81	81,17	97,79
2017	32,406	83,14	71,07	80,68	97,68
2018	34,622	83,02	70,91	80,46	97,68
2019	33,673	83,03	71,45	80,57	97,07
2020	31,922	82,85	69,61	81,13	97,81
2021	36,449	83,03	71,12	80,29	97,69

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].

Таблиця А.7

**Статистичні дані, використані для побудови третьої регресійної моделі,
Японії за 2000-2021 роки**

Рік	GDP per capita (млн.дол.США)	Globalization Index	Economic Globalization	Social Globalization	Political Globalization
2000	39,169	66,7	50,92	68,81	80,37
2001	34,406	67,16	51,18	69,45	80,85
2002	32,82	66,54	46,27	70,66	82,69
2003	35,387	67,81	49,12	71,14	83,19
2004	38,298	68,3	49,95	72,26	82,67
2005	37,812	68,65	51,28	72,7	81,97
2006	35,991	70,22	52,28	75,84	82,53
2007	35,779	71,98	54,19	78,35	83,4
2008	39,876	72,54	57,45	76,8	83,35
2009	41,308	72,45	56,65	76,76	83,94
2010	44,968	73,12	57,11	77,45	84,8
2011	48,76	73,67	57,18	78	85,84
2012	49,145	74,62	59,12	78,14	86,6
2013	40,898	75,41	61,21	78,47	86,57
2014	38,475	75,87	61,86	79,7	86,06
2015	34,96	77,75	65,47	80,11	87,67
2016	39,375	77,8	65,28	80,29	87,81
2017	38,834	78,1	66,59	80,51	87,22
2018	39,751	77,99	67,02	80,04	86,93
2019	40,415	75,68	67,21	80,76	79,05
2020	40,04	75,08	66,11	79,69	79,43
2021	40,058	75,37	67,44	79,05	79,63

Джерело: Складено автором на основі даних [13],[22].